

Αθηνάς Τριάντη-Θεοχαροπούλου
Πτυχ. Φιλολογίας και Αρχαιολογίας

Μακεδονικός
Βορειοηπειρωτικός
και Κυπριακός
Αγώνας

12/4
Πειραιάς 1991

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Μακεδονικός
Βορειοηπειρωτικός
και
Κυπριακός
Αγώνας

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

ΕΙΚΩΝ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ιερά Μονή Παντελεήμονος - Άγιον Όρος

Αθηνάς Τριάντη-Θεοχαροπούλου
Πτυχ. Φιλολογίας και Αρχαιολογίας

Μακεδονικός Βορειοηπειρωτικός και Κυπριακός Αγώνας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
Αρ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55993
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 12/9/2014
ΤΑΞΙΝ, ΑΡΙΘΜ.

• ΣΥΛΛΟΓΗ •
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Πειραιάς 1991

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Τίτλος βιβλίου:

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ, ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ»

Συγγραφέας:

Αθηνά Τριάντη - Θεοχαροπούλου

Έκδοση 1η: Νοέμβριος 1991

ISBN: 960 - 7298 - 21 - 7

Εκδοτική Παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ

ΑΡΔΗΤΤΟΥ 12 - 16 11636 ΤΗΛ. 9214452 - 9217513

Ταπεινόν πόνημα
προσφορά στους μαθητάς μου
για να γνωρίζουν
να αντιστέκονται στον λίβα
της αποπληροφόρησης.

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσης

Περιεχόμενα

Αντί προλόγου	9
Μακεδονικό ζήτημα	15
Η Ελληνικότητα της Μακεδονίας	17
Οι πρωτεργάτες του Μακεδονικού αγώνα	22
Γερμανός Καραβαγγέλης, Μητροπολίτης Καστοριάς ..	27
Στέφανος Δραγούμης	31
Μακεδονικός αγώνας	34
Η ανακίνηση του Μακεδονικού ζητήματος	41
Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων	48
Η Ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου	54
Ο αγώνας για απελευθέρωση	62
Η θέση των Ελληνικών κυβερνήσεων	70
Η Αλβανοφονία στην Ελλάδα	74
Η Ελληνικότητα της μαρτυρικής Μεγαλονήσου	80
Ο ένοπλος αγώνας	89
Επίλογος	111

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Αντί Προλόγου

Μελετώντας κανείς την Ελληνική Ιστορία από τον εθνοαπελευθερωτικό αγώνα του '21 μέχρι σήμερα παρατηρεί, ότι ενώ μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13 η Ελλάδα προσαρτούσε στο έδαφός της περιοχές της ευρισκόμενες υπό την Οθωμανική Αυτοκρατορία, από το 1913 και εξής ο ελληνισμός συρρικνώνεται συνεχώς εγκαταλείποντας βιαίως προαιώνιες πολιτισμικές του εστίες, με συνθήκες που άλλοι υπαγορεύουν, ανοίγοντας μέτωπα προς όλες τις κατευθύνσεις.

Το 1913 λοιπόν γίνεται η βίαιη προσάρτηση της Βορείου Ηπείρου στο ανύπαρκτο μέχρι τότε κρατίδιο της Αλβανίας, με την περίφημη συνθήκη της Λωζάννης το 1923 χάνεται η Μ. Ασία, τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος και η Ανατολική Θράκη, αφού προηγουμένως και μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908 είχε χαθεί όλος ο πονηακός ελληνισμός και είχε μεταναστεύσει στην Ρωσία, ακολουθεί αργότερα η εκδίωξη του ελληνικού στοιχείου από την Αίγυπτο και αποκορυφώνεται η συρρίκνωσή του με την εισβολή του Απίλα στην εσχατιά της Ελλάδος, την Μαρτυρική Μεγαλόνησο το 1974.

Και ενώ όλα αυτά συμβαίνουν εις βάρος της πατρίδος μας ο νεόκοπος νεοέλληνας παρασυρμένος από τον άκρατο καταναλωτισμό της εποχής μας και την έκδηλη ρευστότητα αρχών και αξιών, οι οποίες επί αιώνες γαλούχησαν και γιγάντωσαν την φυλή μας, μένει απλός θεατής των

δρωμένων, χωρίς να αντιστέκεται στην ενσυνείδητη παραχάραξη της ιστορίας του, η οποία μαζί με την ενδημική νόσο της εποχής μας, την αποπληροφόρηση και τον ανεξέλεγκτο μιμητισμό, έχουν υπερφαλαγγίσει κατά τρόπον άκρως επικίνδυνο τον ελληνικό πατριωτισμό, ενώ χρέος του είναι ενωμένος και χωρίς μισαλλοδοξία και διχαστικές τάσεις, με την ανάνηψη από τον διαρκή λήθαργο και την εγρήγορση να διεκδικεί τα δίκαιά του, που τόσο απροκάλυπτα καταστρατηγούνται, αξιοποιώντας τα πολύτιμα διδάγματα της μακραίωνης ιστορίας του με σύνθημα το «γρηγορείτε, οι καιροί ου μενετοί».

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Βοηθήματα

1. *Άγγελου Ανεστόπουλου*: Ο Μακεδονικός αγών 1903-1908, τόμ. Α' & Β', Θεσ/νίκη 1969.
2. *Θεόδ. Βουδικλάρη*: «Μακεδονία, η καρδιά της Ελλάδος».
3. *Αναστασίου Λαζάρου*: «Ιστορία των Νεοτάτων χρόνων».
4. *Περιοδικό: η Δράσις μας*, τόμ. 1982-84.
5. *Ημερολόγιο 1987, Ορθοδόξου Ιεραποστολικής Αδελφότητας*, «Ο Σταυρός».
6. *Περιοδικόν, Λυδία* 5/1991.
7. *Μακεδονικά θέματα*: 2/91, αρ. φ. 25.
8. *Διονυσίου Ζακυθηνού*: Βυζαντινή Ιστορία.
9. *Β. Βέλα*: Δανιήλ.
10. *Ι. Κολιτσάρα*: Η Παλαιά Διαθήκη μετά συντόμου ερμηνείας.
11. *Θεματική ιστορία*, τεύχ. Α', της Β' Λυκείου.
12. *Εγκυκλοπαίδεια Υδρία*, τόμ. 9ος.
13. *Γ. Μόδη*: Μακεδονικός αγών και Μακεδόνες αρχηγοί.
14. *Νικολάου Μάρτη*: Η πλαστογράφηση της ιστορίας της Μακεδονίας.
15. *Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Σεβαστιανού*: Η εσταυρωμένη Βόρειος Ήπειρος.
16. *Του Ιδίου*: Η Βόρειος Ήπειρος μάχεται.

17. *Του Ιδίου*: Το δράμα ενός λαού.
18. *Εταιρείας φίλων του πολεμικού Μουσείου*: Βόρειος Ήπειρος, Ιστορία - Πολιτισμός, Διάλεξις Αχ. Λαζάρου Βαλκανολόγου.
19. *Νικολάου Βασιλειάδη*: Εθνομάρτυρες του Κυπριακού έπους 1955-59.
20. *Κάτιας Χατζηδημητρίου*: Ιστορία της Κύπρου.
21. *Κυρ. Καραμάνου*: Κύπρος.
22. *Γραφείο Μορφωτικών υποθέσεων Πρεσβείας Κύπρου*.
23. *Η Κύπρος ένα ταξίδι*: Ν. Κρανιδιώτη.
24. *Κυπριακές εφημερίδες από το αρχείο «Του σπιτιού της Κύπρου»*.
25. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΓ', ΙΔ', Εκδοτική Αθηνών.

«Γνώσεσθε την αλήθειαν και η αλήθεια ελευθερώσει υμάς» ·

ο Κύριος.

«Οι Έλληνες πρέπει να θεωρούν εθνικό, ό,τι είναι αληθές».

Δ. Σολωμός

«Η ενσυνείδητη παραχάραξη της ιστορίας είναι μεγίστη ατιμία»·

Παναγιώτης Κανελλόπουλος
Ακαδημαϊκός

«Η πορεία ενός έθνους είναι ανάλογη με την καθαρότητα και το βάθος της μνήμης του. Έθνη που ξεχνούν την ιστορία τους σβήνουν και πεθαίνουν».

«Η ιστορία απευθύνεται στους νεότερους Έλληνες για να προβληματίζονται από το παρελθόν και να συνάγουν τα αναγκαία συμπεράσματα για το παρόν και το μέλλον...».

Άδωνις Κύρου

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Μακεδονικό ζήτημα

Οπως είναι γνωστό με τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του 1821 δεν ελευθερώθηκε όλος ο υπόδουλος ελληνισμός λόγω της αντιθέσεως των Μεγάλων Δυνάμεων.

Το καθημαγμένο νεοσυσταθέν κράτος έφθανε μέχρι την Άρτα και το Βόλο. Μετά δε την ενσωμάτωση της επανήσου το 1864, ό,τι το απασχολούσε ήταν το Κρητικό ζήτημα και προ παντός το Μακεδονικό.

Και τούτο, αφού από της εποχής ήδη του Τσάρου της Ρωσίας Πέτρου του Μεγάλου, οι βλέψεις των Ρώσων αρχίζουν να στρέφονται προς την Μακεδονία, την οποία θεωρούν σαν το κλειδί της Ανατολικής Μεσογείου.

Γι' αυτό και από τις αρχές του 20ού αιώνα το Μακεδονικό ζήτημα έλαβε μεγαλύτερη σημασία και από αυτό ακόμη τό Κρητικό, και η Μακεδονία έγινε θέατρο αγριότατου ανταγωνισμού.

Η ελληνικότατη Μακεδονία που με τον Μέγα Αλέξανδρο είχε μεταλαμπαδεύσει τα φώτα του ελληνικού πολιτισμού μέχρι τις χώρες της Άπω Ανατολής και είχε απελευθερώσει εκατομμύρια «βάρβαρους» λαούς από το σκοτάδι και τα δεσμά του βαρβαρικού δεσποτισμού και της αμάθειας, δεν είχε περιληφθεί στο ελεύθερο ελληνικό κράτος και βρισκόταν ακόμη κάτω από τον τουρκικό ζυγό.

Οι πληθυσμοί της παρέμειναν ελληνικότατοι, ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι, εκτός από τους Τούρκους κατακτητές

και αναγνώριζαν την αρχή του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Όλοι δε οι πολιτικοί του ελεύθερου ελληνικού κράτους θεωρούσαν την Μακεδονία σαν μία από τις κοιτίδες του ελληνισμού και σαν πνεύμονα ισχυρό, που χωρίς αυτό δεν ήταν δυνατόν να υπάρχει κράτος ελληνικό, γι' αυτό και σαν πρώτιστο μέλημα και καθήκον τους εθεώρησαν την απελευθέρωσή της.

Αλλά η τουρκική κακοδιοίκηση δεν κατόρθωσε να εμποδίσει τον ξένον προσηλυτισμό, ο οποίος έσπειρε το μίσος και άνοιξε εξοντωτικό αγώνα μεταξύ των κατοίκων της Μακεδονίας.

Τα δύο νεοσύστατα Βαλκανικά κράτη, η Σερβία και η Βουλγαρία, ζητούσαν εδαφική επέκταση και γι' αυτό απέβλεπαν στα Μακεδονικά εδάφη. Αλλά και οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν βλέψεις στην Μακεδονία.

Η Αυστρία επιδίωκε οικονομική επικράτηση στην Μακεδονία με αντικειμενικό σκοπό το λιμάνι της Θεσ/νίκης, με ευρεία διέξοδο στο Αιγαίο και την Μεσόγειο.

Οι Βούλγαροι με κάθε μέσο επεδίωκαν να πείσουν εκείνους από τους κατοίκους της Μακεδονίας, που μιλούσαν ιδιόρρυθμο γλωσσικό ιδίωμα, το οποίο περιείχε και σλαβικές ρίζες και λέξεις, ότι δεν ήταν Έλληνες, αλλά Βούλγαροι και προσπαθούσαν να εξεγείρουν αυτούς κατά του Πατριαρχείου. Στην αρχή με την ανοχή της Τουρκικής αρχής κατόρθωναν με ειρηνικά μέσα να προσηλυτίζουν τους χωρικούς στην εξαρχία και ίδρυναν Βουλγαρικά Σχολεία. Όταν όμως είδαν ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας δεν ήταν δυνατόν να λησμονήσουν την μητέρα τους Ελλάδα και έθεταν εμπόδια στα Βουλγαρικά σχέδια, άλλαξαν τακτική.

Οι Έλληνες αντίθετα που στηρίζονταν στα απaráγραπτα ιστορικά δικαιώματά τους στην Μακεδονία δεν φαντάζονταν ότι ήτο δυνατόν ξένοι λαοί να εγείρουν αξιώσεις στα ελληνικά εδάφη της. Όταν δε πείστηκαν ότι τα δικαι-

ώματά τους κινδύνευαν, αποφάσισαν να αντιτάξουν ένοπλη αντίσταση στις βουλγαρικές ενέργειες.

Έτσι λοιπόν άρχισε μία μεγάλη ελληνική σελίδα της νεότερης ιστορίας, που είναι ο θρυλικός Μακεδονικός αγώνας με την θυσία των Μακεδονομάχων, που επισφράγισε με τον θάνατό του ένας αγνός ήρωας και θερμός πατριώτης, ο Ανθυπολοχαγός Παύλος Μελάς.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η ελληνικότητα της Μακεδονίας

Στο σημείο αναφοράς σχετικά με την ελληνικότητα της Μακεδονίας συμπίπτουν οι γνώμες των μεγαλύτερων και φωτεινότερων διανοιών της ιστορίας και του πολιτισμού.

Έτσι ο Όμηρος που ζει τον 9ο αιώνα π.Χ. αναφέρει στην Ιλιάδα ότι στον τρωϊκό πόλεμο έλαβαν μέρος μαζί με τους άλλους Έλληνες και οι κατοικούντες την κοιλάδα του Αξιού.

Ο πατήρ της Ιστορίας Ηρόδοτος από τον 5ο π.Χ. αιώνα αναφέρει για πρώτη φορά τους Μακεδόνες στο Α' βιβλίο του γράφοντας πως «το δωρικό γένος ..... όταν το έδιωξαν οι Καδμείοι από την Φθιώτιδα, κατοικούσε την Πίνδο και λεγόταν Μακεδνόν...».

Ο ίδιος ιστορικός αναφέρει ότι στην ναυμαχία της Σαλαμίνας έλαβαν μέρος και οι Τροιζήνιοι «που ήταν δωρικό και μακεδνόν έθνος».

Ο μεγάλος Ιστορικός Θουκυδίδης αναφέρει ότι οι Μακεδόνες αποτελούντο από διάφορες ελληνικές φυλές με χωριστούς βασιλείς, που κατοικούσαν την Πίνδο και την Μακεδονία από τον 9ο π.Χ. αιώνα.

Επίσης ο Ησίοδος, που είναι ο αρχαιότερος μετά τον Όμηρο ποιητής, μας αναφέρει ότι ο Πάγνης και ο Μακεδών ήταν αδέρφια και είχαν τα ανάκτορά τους πλησίον της Πιερίας και του Ολύμπου. Ακόμη ο Ιστορικός Ελλάνικος, που ζει τον 4ο π.Χ. αιώνα, θεωρεί τον Μακεδόνα αδελφό του Αιτωλού. Ο δε μεγάλος γεωγράφος Στράβων επιβεβαιώνει την ελληνικότητα της Μακεδονίας γράφοντας: «έστι μεν ουν Ελλάς και η Μακεδονία».

Ο ίδιος ο βασιλιάς Αλέξανδρος ο Α΄, ο γιος του Αμύντα, όταν κάποτε φιλοξένησε πρέσβεις των Περσών τους είπε: «αναγγείλατε στον βασιλέα σας, ότι σαν ανήρ Έλλην αρχηγός των Μακεδόνων σας δέχτηκα καλώς». Ο ίδιος αγωνίσθηκε στην Ολυμπία, όπου μόνο Έλληνες αγωνίζονταν και ήλθε πρώτος στους αγώνες δρόμου.

Ο Πausανίας ο Περιηγητής και συγγραφέας, που έζησε τον 2ο μ.Χ. αιώνα γράφει: «Οι Μακεδόνες μεταξύ των αμφικτυόνων ..... οι αμφικτύονες στην εποχή μου ήταν τριάντα. Οι περιοχές της Νικοπόλεως, της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας έστελναν κάθε μία έξη αντιπροσώπους».

Τόσο δε ο Φίλιππος όσο και ο Αλέξανδρος με αποφάσεις της αμφικτυονίας ορίσθηκαν προστάτες του περού των Δελφών.

Στους Ολυμπιακούς αγώνες, όπου, όπως προαναφέραμε, αγωνίζονταν μόνον Έλληνες, συμμετείχαν και οι Μακεδόνες, ενώ ο βασιλιάς Φίλιππος ο Β΄ το 356, 352 και 348 π.Χ. αναδείχθηκε Ολυμπιονίκης.

Ο δε ενσαρκωτής του Πανελληνίου οράματος ο Μέγας Αλέξανδρος, αφιερώνοντας στους θεούς μετά την μάχη του Γρανικού 300 περσικές πανοπλίες, τις έστειλε στον Παρθενώνα με την ιστορική εκείνη επιγραφή, την οποία μας διασώζει ο Αρριανός στην «Αλεξάνδρου Ανάβαση»: «Αλέξανδρος ο Φιλίππου και οι Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων από των βαρβάρων των κατοικούντων την Ασίαν».

Ο Αλέξανδρος ο Α΄ ήταν φίλος του Πινδάρου. Ο Αρχέλαος ο Α΄ φιλοξένησε τους τραγικούς ποιητές Αγάθωνα και Χοιρίλο, τους διθυραμβοποιούς Τιμόθεο και Μελανιπίδη. Ο Ευριπίδης στην αυλή του Αρχέλαου έγραψε τις τραγωδίες «Βάκχες» και «Αρχέλαος». Πέθανε δε και θάφτηκε στην Μακεδονία. Ακόμη σ' όλα τα αρχαία θέατρα διδάσκονταν αρχαίες τραγωδίες στα ελληνικά, γιατί αυτή την γλώσσα κατανοούσαν οι Μακεδόνες και αυτήν χρησιμοποιούσαν.

Ο ίδιος ο Μέγας Αλέξανδρος ομιλούσε την ελληνική γλώσσα. Οι λέξεις που βρίσκονται στις επιστολές του και στον Αθήναιο και στην συλλογή του Μακεδόνα γραμματικού και οι 140 λέξεις, που έχουν αποθησαυρισθεί από τον Αλεξανδρινό λεξικογράφο Ησύχιο, είναι όλες ελληνικές.

Ο βαθύς ερευνητής Hoffman γράφει: «Οι Μακεδόνες ήταν ελληνική φυλή, μιλούσαν ελληνικά, αισθάνονταν τον εαυτό τους σαν Έλληνες και ποτέ δεν έχασαν τον σύνδεσμό τους με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό».

Επίσης ο Γερμανός καθηγητής Stoipn ενεργώντας με εντολή της Γερμανικής Κυβέρνησης το 1942 γράφει ότι: «βάσει των εθνολογικών δεδομένων, τα οποία μελέτησε, οιαδήποτε αξίωση επί της Μακεδονίας, οιαδήποτε άλλου πλάν της Ελλάδος, αποτελεί πνευματική ταχυδακτυλουργία».

Τέλος τα συγγράμματα του μέγιστου των φιλοσόφων της αρχαιότητας, του Αριστοτέλη του Σταγειρίτη, γραμμένα στην μητρική του γλώσσα, αποτελούν ένα είδος κυματοθραύστου, όπου πέφτουν και διαλύονται όλα τα επαφρίζοντα κύματα των διαφόρων προπαγανδιστών του πανσλαβισμού.

Στην δε Αγία Γραφή, τόσο στην Παλαιά, όσο και την Καινή Διαθήκη, αναφέρονται τα εξής για την Μακεδονία. Στο βιβλίο του «Δανιήλ» της Παλαιάς Διαθήκης εκεί που προφητεύεται η κατάλυση της βαβυλωνιακής αυτοκρατορίας αναφέρεται: και τα εξής: «Και ο τράγας των αιγών εμεγαλύνθη έως σφόδρα και εν τω ισχύσει αυτόν συνετρί-

λι ανέβη έτερα κέρατα τέσσε-
έσσαρας ανέμους του ουρα-
βρισκόταν στην ακμή της
α κέρας.

ευτές, Ιππόλυτος Ρώμης, ο
δώρητος, επίσκοπος Κύρου,
ς ο Προφήτης αναφέρεται
γάλου Αλεξάνδρου το 323
|| τέσσερα κέρατα, συμβολί-
Διαδόχων, ήτοι της Μα-
Μ. Ασίας, της Συρίας και

της Αιγύπτου, ο δε αριθμός τέσσερα με τίποτε άλλο δεν έχει σχέση παρά με την ιστορική πραγματικότητα.

Επίσης στο Α' βιβλίο των «Μακκαβαίων» της Παλαιάς Διαθήκης αναφέρεται: «Και εγένετο μετά το πατάξαι Αλέξανδρον τον Φιλίππου τον Μακεδόνα, ος εξήλθεν εκ της γης Χεττειείμ και επάταξε τον Δαρείον βασιλέα Περσών και Μήδων και εβασίλευσεν αντ' αυτού πρότερος επί τήν Ελλάδα».

Ο Αλέξανδρος δηλαδή, ο γιος του Φιλίππου, ο Μακεδόνας, έπειτα από την νίκη του εναντίον των Περσών, κατά την οποία νίκησε τον βασιλέα των Περσών και των Μήδων Δαρείο, εξόρμησε από την χώρα των Χετταίων και έγινε βασιλιάς αντί εκείνου στις χώρες αυτές, αφού προηγουμένως είχε γίνει βασιλιάς ολόκληρης της Ελλάδος.

«Και διήλθεν έως άκρων της γής και έλαβε σκυλα πλήθους εθνών». Και έφθασε έως τα άκρα της οικουμένης και πήρε λάφυρα από πολλούς λαούς.

Στην ελληνική γλώσσα επίσης εκήρυξε τον Χριστιανισμό ο Απόστολος Παύλος στους Φιλίππους, στην Θεσσαλονίκη και στην Βέροια. Στην ελληνική γλώσσα έγραψε προς τους Μακεδόνες τις τρεις επιστολές του ο ίδιος απόστολος, την Α' και Β' προς τους Θεσσαλονικείς και την προς Φιλιππησίους.

Ακόμη στις Πράξεις των Αποστόλων αναφέρεται η λέξη Μακεδονία, με ελληνική έννοια, όπως και οι πόλεις Αμφίπολη, Απολλωνία, Νεάπολη, Βέροια, Θεσσαλονίκη.

Την ελληνικότητα της Μακεδονίας επικυρώνουν σιωπηρά αλλά εύγλωπτα και οι γενναίοι Μακεδονομάχοι που με το άλυκο αίμα τους καθαγίασαν τα άγια χώματά της και με στεντόρεια κραυγή από τους τάφους τους μας κράζουν πως «Μακεδονία θα πει Ελλάς!».

Αυτοί οι λίγοι αλλά γενναίοι Μακεδόνες, που διαφύλαξαν τον πολιτισμό μας από την βαρβαρική πλημμυρίδα, προτάσσοντας τα στήθη τους στις νέες Θερμοπύλες με την ίδια προγονική ανδρεία και την απaráμιλλη αυτοθυσία νικώντας έτσι τον τουρκισμό και τον σλαβισμό.

Οι Πρωτεργάτες του Μακεδονικού αγώνα

Ο εθνομάρτυρας Παύλος Μελάς γεννήθηκε στην Μασσαλία της Γαλλίας το 1870, από ελληνική πατριαρχική οικογένεια της Ηπείρου. Ο πατέρας του Μιχαήλ Μελάς, έμπορος, εχρημάτισε Δήμαρχος Αθηναίων κατά τα έτη 1891-1894.

Ο Παύλος Μελάς είχε γαλουχηθεί από τους γονείς του με τα νάματα των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών. Από μικρό παιδί άρχισε να φλέγεται από ακράτητο πατριωτισμό και είχε σαν στόχο του να μπορέσει κάποια ημέρα να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους υπόδουλους αδελφούς της Μακεδονίας, των οποίων τα φοβερά δεινά άκουγε από διάφορες συζητήσεις.

Γι' αυτό το 1886 εισήχθηκε στην Σχολή Ευελπίδων από την οποία απέφοίτησε με τον βαθμό του Ανθ/γού του Πυροβολικού. Αργότερα νυμφεύτηκε την κόρη του μεγάλου Έλληνα πατριώτη Στέφανου Δραγούμη, Ναταλία.

Σ' όλους ήταν γνωστό ότι το σπίτι του Δραγούμη στην Αθήνα ήταν ένα στρατηγείο εθνικών σχεδίων για την μελετώμενη βοήθεια προς τους υπόδουλους αδελφούς. Εκεί συγκεντρώνονταν ηγετικά στελέχη του αγώνα από αξιωματικούς και οπλίτες, που διακρίνονταν για την γενναιότητα και την αυτοθυσία για την Πατρίδα. Τότε ο δευτερότοκος γιος του Στέφανου Δραγούμη, Ίωνας, που υπηρετούσε σαν πρόξενος στο Γενικό Προξενείο Μοναστηρίου, είχε ιδρύσει στην Μακεδονία μυστική οργάνωση, η οποία είχε σαν σκοπό της την αφύπνιση της νεολαίας της Μακεδονίας.

Ο Παύλος Μελάς, ο Ίωνας Δραγούμης, καθώς και τα

άλλα στελέχη βρίσκονταν σε συχνή αλληλογραφία μεταξύ τους. Άλλος στενός τους συνεργάτης ήταν ο αείμνηστος Μητροπολίτης Καστοριάς, Γερμανός Καραβαγγέλης, ο οποίος δρούσε με το ψευδώνυμο, Κώστας Γεωργίου.

Ο έμπιστος φίλος του Παύλου Μελά Α. Κοντούλης, υπολοχαγός του πεζικού, ο οποίος είχε στενές σχέσεις με μέλη των εκάστοτε ελληνικών κυβερνήσεων, λόγω της ανάμιξής του στα αλβανικά θέματα, επειδή γνώριζε την Αλβανική γλώσσα, πέτυχε το έτος 1904, επί Κυβέρνησης Θεοτόκη και του ανατέθηκε αποστολή για την Μακεδονία, προκειμένου να συντάξει έκθεση για την εν γένει κατάσταση των κατοίκων της Μακεδονίας και να εξετάσει, πόσο θα ήτο δυνατή η δημιουργία δράσης κατά των Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Η εν λόγω αποστολή που αποτελέσθηκε από τέσσερις αξιωματικούς, μεταξύ των οποίων ήταν και Παύλος Μελάς με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας, έφθασε στην Μακεδονία. Δυστυχώς όμως, γιατί η εφημερίδα των Αθηνών «Εμπρός», τυχαία και χωρίς να γνωρίζει τις συνέπειες που θα έχει για την ανωτέρω αποστολή, δημοσίευσε ότι Έλληνες αξιωματικοί περιέρχονται την Μακεδονία και ασχολούνται με την μελέτη της κατάστασης, που επικρατούσε εκεί.

Από το δημοσίευμα αυτό, ο Τούρκος πρεσβευτής στην Αθήνα, Ριφάτ Βέης, διαπίστωσε την απουσία του Παύλου Μελά από την Αθήνα και έκανε παράσταση στην ελληνική Κυβέρνηση. Έτσι η Κυβέρνηση αναγκάσθηκε να ανακαλέσει τον Μελά στην Αθήνα. Το γεγονός ελύπησε πολύ τον ίδιο, ο οποίος μετά πολύν κόπο πείστηκε από τον αδελφικό του φίλο Κοντούλη να υπακούσει στην διαταγή της Κυβέρνησης, που αποσκοπούσε στην διασκέδαση των υποψιών του Ριφάτ Βέη και στην αποφυγή περαιτέρω διπλωματικών ανωμαλιών.

Τίποτε όμως δεν εμπόδισε τον γενναίο αξιωματικό να

πραγματοποιήσει το παιδικό του όνειρο. Ο ίδιος κατόρθωσε να λάβει 20ήμερο άδεια από την υπηρεσία του στην Σχολή Ευελπίδων και να μεταβεί στην Μακεδονία για να οργανώσει τα ανταρτικά σώματα των Μακεδόνων, αφού η Κυβέρνηση των Αθηνών αρνείτο.

Τρεις φορές επέρασε την ελληνοτουρκική μεθόριο επί κεφαλής εθελοντικού σώματος Μακεδόνων και άλλων Ελλήνων από την Παλαιά Ελλάδα.¹

Ο Παύλος Μελάς μαζί με τα επίλεκτα στελέχη του υπέμειναν αγόγγυστα όλες τις κακουχίες στα άγρια και δύσβατα βουνά και δάση, καταδιώκοντας νυχθημερόν τα Βουλγαρικά κομιτάτα και ενσπείροντας τον φόβο και τον τρόμο στους θρασύδειλους κομιτατζήδες.

Έτσι άρχισε να αναπτρώνεται το ηθικό των Ελλήνων της περιοχής και παντού εγίνονταν ενθουσιωδώς δεκτοί. Μαχόμενος έφθασε στο χωριό Στάπιστα, αλλά για κακή τύχη του εθνικού αγώνα προδόθηκε στον τουρκικό στρατό από τον αρχικομιτατζή Μήτρο Βλάχο, και αφού τραυματίσθηκε στην κοιλιακή χώρα σε λίγο υπέκυψε στο μοιραίο.

Λίγο πριν ξεψυχήσει τα τελευταία λόγια που είπε στον υπαρχηγό του Λάκη Πύρζα ήταν: «Να πεις πως έκανα το καθήκον μου»!

Παλαιά Ελλάδα ονομάζεται το τμήμα από τον Παγασητικό μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο, που το πρώτον ελευθερώθηκε, Νέα Ελλάδα ονομάζεται όλο το υπόλοιπο που ελευθερώθηκε με τους Βαλκανικούς πολέμους το 1912-13. Ο όρος σήμερα χρησιμοποιείται στην εκκλησιαστική ορολογία, οι δε Μητροπολίτες της Νέας Ελλάδος, νέων χωρών, μνημονεύουν τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως

Ο Ανθ/γός
Παύλος Μελάς

«Ουδέποτε με τόση κατάνυξη μετέλαβα. Ο νους μου διαρκώς εστρέφετο προς Εκείνον, ο οποίος χάριν ημών και της Θρησκείας Του υπέστη το Μαρτύριον... Αισθάνομαι τώρα ισχυρός, γενναίος και καλύτερος. Έτοιμος δε να κάμω τα πάντα».

«Η υπόθεσή μας είναι τόσο ιερά, ώστε βεβαίως θα μας βοηθήσει ο Θεός. Απόψε αργά, θα εκκλησιασθούμε σ' ένα ερημοκκλήσι στο δάσος της Ασπροκκλησιάς, κατόπιν θα ορκισθούν οι άνδρες μας όλοι και θα μεταλάβουμε».

«Η Μακεδονία είναι οι πνεύμονες όλης της Ελλάδος και άνευ αυτών η λοιπή Ελλάς δεν δύναται να ζήσει. Ας αφήσουμε τις συγκινήσεις και ας σπεύσουμε στη φωνή της, ενόσω είναι καιρός».

(Από τις επιστολές του Παύλου Μελά, ενός φλογερού πατριώτου με βαθειά εθνική και θρησκευτική προσωπικότητα).

Γερμανός
Καραβαγγέλης
Μητροπολίτης Καστοριάς

Μία από τις λαμπρές φυσιογνωμίες του Μακεδονικού αγώνα είναι και ο Γερμανός Καραβαγγέλης, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής της Χαλκίδας, στοργικός ποιμένας και ατρόμητος πατριώτης, γεμάτος αυταπάρηση και αυτοθυσία, από την έπαλξη της Καστοριάς ήταν ο εμψυχωτής των εθνικών μας αγώνων στην Μακεδονία.

Η Καστοριά μετά τον άτυχη πόλεμο του 1897 είχε περιέλθει σε δεινή και απελπιστική κατάσταση εξ αιτίας των ποικίλων πιέσεων και αυθαιρεσιών της Βουλγαρικής εξαρχίας, η οποία με το σύνθημα «Εξαρχία ή θάνατος» τρομοκρατούσε τους κατοίκους με την απειλή του θανάτου να υποταχθούν στο Βουλγαρικό κομιτάτο.

Στην δύσκολη αυτή στιγμή όλων τα βλέμματα εστράφησαν στον δυναμικό βοηθό επίσκοπο του Πέραν της Κωνσταντινουπόλεως, Γερμανό, ο οποίος το 1900 εκλέγεται Μητροπολίτης Καστοριάς.

Ορμητικός και ριψοκίνδυνος, ζωηρός και ενθουσιώδης στρέφεται ενάντια στις βουλγαρικές αξιώσεις και γίνεται ο πρωταγωνιστής του εθνικού δράματος.

Καταρτίζει αντάρτικα σώματα αυτοάμυνας που αποβαίνουν το ισχυρότερο μέσο αντίδρασης και σώζουν την Μακεδονία από τον εκβουλγαρισμό.

Με τις τολμηρές περιοδείες του στα χωριά εμφυχώνει το ποίμνιό του με θάρρος και αγωνιστικότητα και εμμονή στον Ελληνισμό. Άνοιγε τις πόρτες των Εκκλησιών, όταν οι εξαρχικοί του έφραζαν την δίοδο και επέβαλλε την Θεία Λειτουργία στην Ελληνική γλώσσα.

Είχε μυστικές επικοινωνίες με ηγετικά στελέχη. Όταν έφτασε στην Καστοριά ο Παύλος Μελάς, πρωτοστάτησε στις θερμές εκδηλώσεις των κατοίκων και τέθηκε σε επιτήρηση από την Αστυνομία!

Οι Βούλγαροι προσπαθούν να τον εξοντώσουν. Χρησιμοποιούν τις ξένες πρεσβείες στην Κων/πολη και κατορθώνουν να απαγορευθούν οι περιοδείες του έξω από την Καστοριά.

Αργότερα η Τουρκική Κυβέρνηση με τελεσίγραφο ανάγκασε τον Πατριάρχη Ιωακείμ Γ' να τον ανακαλέσει στην Κων/πολη σαν μέλος της Πατριαρχικής Συνόδου. Επέτυχε ακόμη την μετάθεσή του στην μητρόπολη της Αμάσειας του Πόντου.

Στον άγριο διωγμό των Ελλήνων του Πόντου από τους Νεότουρκους εργάστηκε με αυτοθυσία και αμύνθηκε με συγκρότηση σωμάτων για χάρη των ανθρώπων της επαρχίας. Τότε τον συνέλαβαν, τον οδήγησαν δεμένο στην Κων/πολη και τον έκλεισαν στην φυλακή. Όταν μετά την ανακωχή, ξαναγύρισε στο ποίμνιό του, το βρήκε μέσα στην προσφυγιά και την ορφάνια και στάθηκε κοντά του με αμέριστη στοργή προσφέροντας προστασία και ανακούφιση.

Στην Κεμαλική Επανάσταση θεωρήθηκε ο υπ' αρ. 1 εχθρός της εξουσίας και καταδικάστηκε σε θάνατο. Αλλά διέφυγε στην Κων/πολη και σώθηκε. Το 1924 είχε εκλεγεί έξαρχος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Βιέννη, όπου και απέθανε το 1935 από φυσικό θάνατο, αφού είδε την πραγματοποίηση του ονείρου του, την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Ἱερέμας Καραβαγγέλης Μητροπολίτης Καστορίας

Στην Διαθήκη του μεταξύ των άλλων γράφει: «Δεν χρεωστώ σε κανέναν ούτε οβολό. Εις το έθνος προσέφερα ό,τι ήταν δυνατόν ως Ιεράρχης του '21»!

Αυτά ήταν τα ιδανικά και τα πρότυπα του σεπού και μαχητικού αυτού ιεράρχη της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Καστοριά: Η Κουμπελίδικη.

Στέφανος Δραγούμης

Ο Στέφανος Δραγούμης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1848 από οικογένεια πεπαιδευμένων με μεγάλη πατριωτική δράση. Είλκε την καταγωγή του από το ιστορικό και μαγευτικό χωριό Βογατσικό Καστοριάς, απ' όπου καταγόταν ο παππούς του Μάρκος Δραγούμης.

Εσπούδασε Νομικά στο Παρίσι και ακολούθησε τον Δικαστικό κλάδο στην Αθήνα. Το 1879 εξελέγη Βουλευτής Μεγαρίδος και διετέλεσε με την σειρά υπουργός εξωτερικών, εσωτερικών και οικονομικών.

Ήταν προικισμένος με σπάνια σωματικά και πνευματικά χαρίσματα. Ψηλός, ευθυτενής με μεγαλοπρεπή και επιβλητική εμφάνιση, μέγιστη πνευματική οξυδέρκεια, σπινθηροβόλους οφθαλμούς και ασύγκριτη πολιτική και διπλωματική δραστηριότητα.

Αν και κατέλαβε τα ύψιστα αξιώματα της πολιτείας, δεν ήταν ευχαριστημένος. Τον μεγάλο και αγνόν αυτόν πατριώτη τίποτε δεν τον συγκινούσε, ούτε πλούτη, ούτε δόξα, τον απασχολούσε μόνο ο υπόδουλος Μακεδονικός Ελληνισμός για τον οποίο οραματιζόταν την απελευθέρωση από την τουρκική βαρβαρότητα και την Σλαβική ύαινα και για τον οποίο ανάλωσε ολόκληρη την ζωή του.

Ο Στέφανος Δραγούμης είναι εκείνος που σε συνεργασία με άλλους επιφανείς Μακεδόνες κατοίκους Αθηνών, ζήτησε να επισκεφθεί τον τότε αρχηγό της αντιπολίτευσης Θ. Δεληγιάννη, στον οποίο διεκτραγώδησε τα δεινο-

παθήματα του Μακεδονικού Ελληνισμού από τη δράση των Βουλγάρων κομιτατζήδων, και του συνέστησε να κάνει επερώτηση στη Βουλή για να εκδηλωθεί πανελληνίως το ενδιαφέρον του έθνους για την τύχη του Μακεδονικού Ελληνισμού, πράγμα που έγινε.

Ακόμη ο ίδιος κατ' επανάληψη προέβη σε έντονες παραστάσεις στην τότε κυβέρνηση των Αθηνών Θεοτόκη για να αποστείλει ένοπλα ανταρτικά Σώματα στην Μακεδονία για την διάσωση του Ελληνισμού από την θηριωδία των κομιτατζήδων.

Ο Στέφανος Δραγούμης, ο γιος του Ίωνας Δραγούμης και ο γαμβρός του Παύλος Μελάς, είναι οι πρώτοι που έσπευσαν στις επάλξεις της Μακεδονίας και την διέσωσαν.

Η ζωή του Στέφανου Δραγούμη αντανακλούσε από ασύγκριτο αγωνιστικό πνεύμα, η ηρωική μορφή του και η εν γένει προσφορά του στον Μακεδονικό Ελληνισμό και την κοινωνία υπήρξε ηχηρό σάλπισμα αγάπης και αυτοθυσίας υπέρ των ιερών και των οσίων του Ελληνικού Έθνους.

Ευτύχησε να δει πραγματοποιούμενο το όνειρό του, την αιματοβαμμένη Μακεδονική γη ελεύθερη το 1912 και να προσφέρει και πάλι τις πολύτιμες υπηρεσίες του ως Γενικός Διοικητής Μακεδονίας.

Ο Μακεδονομάχος καπετάν Κώτας

Μακεδονικός αγώνας

Από τα μέσα του 19ου αιώνα η προσπάθεια εκσλαβισμού της Μακεδονίας με την άμεση προσάρτησή της στο στέμμα του Ρωμανώφ είχε προσλάβει οξύτατη μορφή.

Οι Ρώσοι χρησιμοποιώντας σαν σύνθημα την πανσλαβιστική ιδέα, ιδρύουν το Μακεδονικό κομιτάτο υπό την διεύθυνση της Βουλγαρίας, το οποίο με προπαγανδιστικά βιβλία προσπαθεί να αποδείξει ότι ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Αριστοτέλης, ο Όμηρος και όλοι οι αρχαίοι Μακεδόνες ήταν Σλάβοι, πρόγονοι των σημερινών Βουλγάρων.

Από τον Απρίλιο του 1904 οι οργανωμένες Βουλγαρικές συμμορίες των κομιτατζήδων επιτίθενται με λύσσα εναντίον της Μακεδονίας, λεηλατούν, βασανίζουν, φονεύουν και σκεοφαντούν προδίδοντας στους Τούρκους Έλληνες αγωνιστές, ενώ η περίφημη ευρωπαϊκή χωροφυλακή παραμένει απαθής παρατηρητής.

Ιδίως μετά τα Ορλωφικά παρατηρείται έντονη κλιμάκωση των τρομοκρατικών ενεργειών, αφού παίρνοντας θάρρος από τον ατυχή ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, έστειλαν στην Μακεδονία άγρια στίφη κομιτατζήδων, οι οποίοι λόγω της παράλυσης της Τουρκικής αρχής, λήστευαν και δολοφονούσαν για να τρομοκρατήσουν τους κατοίκους.

Καθημερινά φονεύονται άοπλοι Έλληνες, εξοντώνονται ολόκληρες οικογένειες, πυρπολούνται χωριά, καταστρέφονται ελληνικά σχολεία και μοναστήρια.

Τα θύματά τους είναι κυρίως επιστήμονες, δάσκαλοι, ιερείς, μεγαλέμποροι, που με διάφορα βασανιστήρια εύρισκαν οικτρότατο θάνατο. Οι Έλληνες όμως που στηρίζονταν στα απαράγραπτα ιστορικά δικαιώματά τους στην Μακεδονία και δεν φαντάζονταν ότι ήτο δυνατόν ξένοι λαοί να εγείρουν αξιώσεις στα ελληνικά εδάφη της, δεν μπορούσαν να λησμονήσουν την χώρα του Φιλίππου και του Μ. Αλεξάνδρου, των οποίων την ζωή και τα κατορθώματα περιέβαλε ο μανδύας του θρύλου!

Την θεωρία του Γερμανού λογίου Φαλμεράυερ ότι το γένος των Ελλήνων εξέλιπε τελείως στην Ευρώπη και ότι στις φλέβες των σημερινών Ελλήνων δεν ρέει ούτε σταγόνα ελληνικού αίματος, οι ιστορικές έρευνες δικών μας και ξένων ιστορικών απέδειξαν εσφαλμένη με αδιάσειστα επιχειρήματα.

Εξ άλλου ανθρωπολογικές, εθνογραφικές, γλωσσολογικές και λαογραφικές σπουδές των τελευταίων χρόνων κατέδειξαν τις πλάνες και τις παραχαράξεις του Γερμανού ιστορικού και των οπαδών του, του οποίου η θεωρία δεν βρίσκει σήμερα καμία απήχηση στην επιστήμη.

Από τους αγώνες αλληλωστε του Μεγάλου Αλεξάνδρου μέχρι την Επανάσταση του '21 και μέχρι του Μακεδονικού αγώνα, διαφαίνεται ο ελληνικός χαρακτήρας και η αδιάσπαστη ενότητα του Μακεδονικού λαού για την απόκτηση της ανεξαρτησίας του και την αποτίναξη του ξενικού και βάρβαρου δεσποτισμού.

Ακόμη οι ανασκαφές της αρχαιολογικής σκαπάνης στο Δίον, στην Πέλλα και προ παντός τα πολύτιμα ευρήματα της Βεργίνας από τον καθηγητή Μανώλη Ανδρόνικο τα τελευταία χρόνια, όπου εκεί ήταν οι αρχαίες Αιγές, πρωτεύουσα του Μακεδονικού κράτους, μαρτυρούν του λόγου το αληθές.

Όσο για την θεωρία την δεχόμενη ότι οι Βούλγαροι κατοικούσαν από αιώνες την χερσόνησο του Αίμου, αυτή

στερείται κάθε επιστημονικής βάσης. Γιατί αυτοί μόλις κατά τον 7ο αιώνα μ.Χ. έφθασαν μέχρι την Βάρνα, την μετέπειτα πρωτεύουσά τους και κατέλαβαν την μεταξύ Αίμου και του ποταμού χώρα.

Έτσι η Μακεδονία είναι ένα αδιάσπαστο κομμάτι της ελληνικής γης που, όταν ανταρτικές ομάδες αγωνίζονταν να αφελληνίσουν τον καθαρόαιμο ελληνικό πληθυσμό της, οι Μακεδόνες αντιστάθηκαν περήφανα αρχίζοντας τον ένοπλο Μακεδονικό αγώνα, για να προασπίσουν τα πάτρια εδάφη τους.

Η προσπάθεια εκσλαβισμού της Μακεδονίας άρχισε, όταν η Εκκλησία της Βουλγαρίας έγινε Βουλγαρική εξαρχία ανεξάρτητη από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, επίτευγμα μέγα της τότε τσαρικής πολιτικής. Γιατί οι Βούλγαροι βοηθούμενοι από τους Ρώσους πήραν τουρκικό φιρμάνι από τον Σουλτάνο και με πράκτορες παπάδες τους, άρχισαν την δράση. Αντα 2/3 ενός χωριού υπαγόταν στην βουλγαρική εξαρχία γινόταν βουλγαρικό. Η Συνθήκη άλλωστε του Αγίου Στεφάνου δημιουργούσε μια Μεγάλη Βουλγαρία και αύξανε την Ρωσική επιρροή στα Βαλκάνια.

Την τραγική εκείνη στιγμή επειδή το ελεύθερο ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να βοηθήσει τον αγώνα, για να μην δυσανεστήσει την Οθωμανική αυτοκρατορία, στάθηκε πάλι σκέπη και βοηθός του Μακεδονικού Ελληνισμού, η Ορθόδοξη Εκκλησία. Έστειλε λοιπόν το αταλάντευτο Πατριαρχείο Κων/πόλεως, η ασπίδα όλων των Ορθοδόξων, ιεράρχες, με ακλόνητη εθνική συνείδηση και χαλύβδινη ψυχή, γίγαντες του Χριστιανικού και εθνικού καθήκοντος.

Τέτοιοι ήταν ο Κορυτσάς Φώτιος, ο Δράμας Χρυσόστομος, ο μετέπειτα εθνομάρτυρας Σμύρνης, και προπαντός ο Μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης, ο οποίος είχε μετατρέψει την Μητρόπολή του σε κρυψώνα

όπλων, σε νοσοκομείο τραυματιών, σε αρχηγείο Ελλήνων ανταρτών. Από το 1900-1907 περιόδευε στα Μακεδονικά Χωριά και λειτουργούσε ενώπιον ανθρώπων που ήθελαν να τον δολοφονήσουν, κρατώντας με το ένα χέρι το Ευαγγέλιο και με το άλλο το περίστροφο. Γύριζε με το άλογό του τα Μακεδονικά βουνά, κρύβοντας το όπλο κάτω από το ράσο του και ακολουθούμενος από ένα μόνο σωματοφύλακα.

Έγραφε άρθρα με το ψευδώνυμο Κώστας Γεωργίου και τα έστελνε κρυφά στα ελληνικά προξενεία της Ευρώπης, ζητώντας βοήθεια για τον βασανισμένο Μακεδονικό λαό. Την εθνική του αυτή δράση μη ανεχόμενοι οι Τούρκοι απαίτησαν από το Πατριαρχείο να τον μεταθέσει στην Αμάσεια του Πόντου.

Τίποτε όμως δεν επέτυχαν. Γιατί ο Μακεδονικός αγώνας δεν αποσκοπούσε στην κατάκτηση ξένων εδαφών, αλλά στόχευε στην διάδοση της ελληνικής παιδείας και της εθνικής ιδέας και ακόμη στην διατήρηση του εθνικού φρονήματος του πληθυσμού της Μακεδονίας.

Γι' αυτό και η προσπάθεια των Βουλγάρων να προωθήσουν τα συμφέροντά τους στη Μεσόγειο και να επιτύχουν να κάμψουν το εθνικό φρόνημα του ελληνικού πληθυσμού, αλλοιώνοντας την δημογραφική του σύνθεση, έπεσε στο κενό.

Γιατί στον Μακεδονικό αγώνα καθοριστικό ρόλο έπαιξαν όχι μόνο οι ηρωικοί Μακεδονομάχοι, αλλά και οι κληρικοί, οι εκπαιδευτικοί και οι πνευματικοί άνθρωποι του λαού με αγάπη στην Ορθοδοξία και την Ελλάδα, αντλώντας δύναμη από τις διαχρονικές εθνικές παραδόσεις της φυλής μας.

Ο Ίωνας Δραγούμης, Έλληνας πρόξενος του Μοναστηρίου έλεγε χαρακτηριστικά: «αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώσει».

Σχολιάζοντας την διακήρυξη αυτή το 1984, επ' ευκαι-

ρία του εορτασμού των 80 χρόνων, του Μακεδονικού αγώνα ο ακαδημαϊκός Παναγιώτης Κανελλόπουλος είπε: «Στο προσκλητήριο αυτό έτρεξαν πολλοί. Αλλά δεν θα υπήρχε τόπος, όπου θα μπορούσαν να τρέξουν, αν η παιδεία και η Εκκλησία δεν είχαν κατορθώσει, πριν από το 1903 να διατηρήσουν τη γη της Μακεδονίας ελληνική...».

Πόσο επιτυχείς και αποτελεσματικές ήταν όλες αυτές οι προσπάθειες και θυσίες φάνηκε αργότερα, όταν το 1912-13, στους Βαλκανικούς Πολέμους, ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε την Μακεδονία, της οποίας ο πληθυσμός είχε κατορθώσει, κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες να διαφυλάξει αλώβητη την πίστη στην Ορθοδοξία, ακμαίο το ελληνικό του φρόνημα και αναλλοίωτη την εθνική του ταυτότητα και συνείδηση.

Η θρυλική λοιπόν αυτή εποποιία 1904-1908, αποφασίζεται στο σπίτι του Ανθυπολοχαγού του Πυροβολικού Παύλου Μελά με την ίδρυση ελληνικού Μακεδονικού κομιτάτου και ανταρτικών ομάδων που προωθούνται στην Μακεδονία. Το φθινόπωρο του 1904 εισήλθαν στην Μακεδονία τα πρώτα ελληνικά ανταρτικά σώματα για να ενισχύσουν τους Μακεδόνες στον αγώνα τους.

Στην δράση των Βουλγάρων επιδρομέων και των Τούρκων δυναστών αντιπαρατάσσονται ηρωικές μορφές, όπως ο Μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης, τον οποίο προαναφέραμε, ο Ίωνας Δραγούμης, Έλληνας Πρόξενος του Μοναστηρίου, ο Λάμπρος Κορομηλάς, Γενικός Πρόξενος Θεσ/νίκης και άλλοι.

Εκείνος όμως που έγινε ο πρώτος Διγενής του αιώνα μας, είναι ο αγνός αγωνιστής Παύλος Μελάς, ο πρόδρομος Μακεδονομάχος, που κήρυξε έμπρακτα τον ερχομό της λευτεριάς στην Μακεδονία.

Το 1904 μ' ένα αντάρτικο σώμα από 35 παλληκάρια μπήκε στην σκλάβια γη να πολεμήσει Βούλγαρους και Τούρκους. Με υπαρχηγό του τον Λάκη Πύρζα από την

Φλώρινα, άρχισε σαν καπετάν Μίκης Ζέζας την δράση του. Το υψηλό του φρόνημα, η λεβεντιά του και προπάντων η ανθρωπιά και το ήθος του, τον κατέστησαν άμέσως κοσμοαγάπητο και μετά από λίγο πρόσωπο του μύθου.

Τότε οι Βούλγαροι οδηγούν τους Τούρκους στην Στάπιστα, όπου ο Μελάς διανυκτερεύει και φοβούμενοι να τον αντιμετωπίσουν, τον πρόδωσαν στα καταδιωκτικά αποσπάσματα του Τούρκου κυρίαρχου, τα οποία τον κυκλώνουν και τον φονεύουν αγωνιζόμενο στην Στάπιστα, το σημερινό χωριό Μελάς. Το σώμα του θάφτηκε στην Καστοριά και το κεφάλι του στο Πισοδέρι της Φλώρινας.

Ο θάνατός του όμως αντί να απογοητεύσει τους εξεγερθέντες αντάρτες, αντίθετα τους εφάντισε. Υπήρξε το σάλπισμα της εξέγερσης ολόκληρου του έθνους και η απαρχή της ηρωικής άμυνας του ελληνισμού της Μακεδονίας.

Ακόμη ο θάνατος του σεμνού και γενναίου αυτού Έλληνα αξιωματικού εκτός από την συγκίνηση που προκάλεσε στο πανελλήνιο, αποτέλεσε τον σπινθήρα, που ανάφλεξε το πατριωτικό αίσθημα της ελληνικής φυλής, το οποίο είχε καμφθεί προς στιγμήν από την αποτυχία του ελληνο-τουρκικού πολέμου του 1897, κατά τον οποίο η Ελλάδα ηττήθηκε από την Τουρκία και υπέστη μεγάλη ηθική ταπείνωση.

Με την αυτοθυσία του «την γη του ονείρου μας, την Μακεδονία, όπως έγραψε ο μεγαλόπνοος ποιητής και βάρδος της φυλής μας Κωστής Παλαμάς, την έδειξε σαν πιο πλατειά και την έφερε πιο κοντά».

Έκτοτε δε η αθάνατη μορφή του Παύλου Μελά σαν τηλαυγής φάρος παραδείγματος φιλοπατρίας και αυτοθυσίας για τα ιδανικά του Έθνους, φωτίζει και οδηγεί όλες τις επερχόμενες γενεές.

Η δε περίοδος του Μακεδονικού αγώνα 1904-1908 είναι από τις ηρωικότερες σελίδες της ιστορίας μας, γιατί λύτρωσε την χώρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου από τον εκβουλγαρισμό, αποκατέστησε την Ελλάδα από την ήττα του 1897 και εξασφάλισε την Μακεδονική ελευθερία, που πραγματοποιήθηκε αργότερα με τους Βαλκανικούς πολέμους.

Είναι όντως ο Μακεδονικός αγώνας μία κορυφαία στιγμή του νεότερου ελληνισμού και σοφά είχε πει ο Ελευθέριος Βενιζέλος ότι «.....Λόγοι εθνικοί επιβάλλουν να γίνει ο Μακεδονικός αγώνας το Ευαγγέλιο της ελληνικής φυλής».

Τον θεσπέσιο και γιγαντιαίο αυτόν αγώνα του Μακεδονικού ελληνισμού εθαύμασαν και ύμνησαν όλοι οι πεπολιτισμένοι λαοί του κόσμου, πλην των Σλάβων.

Επί πλέον ο αγώνας αυτός με το διαχρονικό και πανανθρώπινο μήνυμά του εκφράζει την Αρετή, την τόλμη και την πίστη, που μετουσιώνονται σε αγώνα για τη δικαιοσύνη και την αληθινή ελευθερία. Απέδειξε δε ότι από την Πίνδο μέχρι τον Νέστο και από τα σύνορα μέχρι το Αιγαίο η Μακεδονία από την αυγή της ιστορίας μας είναι ελληνικότερη, το ίδιο, όπως και η νοτιότερη Ελλάδα.

Από επιστημονικής έπειτα πλευράς το ζήτημα είναι ανύπαρκτο, γιατί χωριστό Μακεδονικό κράτος δεν υπήρξε ποτέ, ούτε ιδιαίτερη μακεδονική γλώσσα, όπως δε τονίζουν εθνολόγοι και γλωσσολόγοι επιστήμονες, η γλώσσα δεν είναι το μόνο καθοριστικό στοιχείο της εθνότητας ενός λαού, αλλά κυρίως η εθνική του συνείδηση, η οποία στην προκειμένη περίπτωση είναι ακραιφνώς ελληνική.

Όπως δε παραδίδεται ο πρώτος Μακεδονομάχος που έπεσε στον αγώνα ήταν σλαβόφωνος, ο οποίος ξεψυχώντας φώναξε στην σλαβική την φράση: «Ζήτω η Ελλάς» και έπεσε νεκρός!

Η ανακίνηση του Μακεδονικού ζητήματος

Στις ημέρες μας δυστυχώς η ιστορία της Ελληνικότατης Μακεδονίας πλαστογραφείται συστηματικά και με απαράδεκτο τρόπο σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Όλοι δε γνωρίζουμε την δύναμη της προπαγάνδας, πώς δηλαδή μπορεί να κατασκευάσει και να εδραιώσει ένα «ψευδές οικοδόμημα», μία ιστορική απάτη, αρκεί να λειτουργήσει οργανωμένα.

Η ανακίνηση του όλου ζητήματος άρχισε από το 1944, όταν ο Τίτο αυθαίρετα μετονόμασε τη Νότια Σερβία σε Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας, «συγκροτώντας ένα νέο έθνος».

Για να πραγματοποιήσει όμως ο Τίτο τα ιμπεριαλιστικά του σχέδια σε βάρος των γειτόνων του, δεν ονόμασε μόνο «Μακεδόνες» τους κατοίκους της νοτίου Γιουγκοσλαβίας, αλλά και όλους τους γηγενείς και αυτόχθονες κατοίκους της Ελληνικής και Βουλγαρικής Μακεδονίας, δημιουργώντας έτσι μια μειονότητα φάντασμα στην Ελληνική και Βουλγαρική Μακεδονία.

Από τότε δε μέχρι και σήμερα το Βελιγράδι και τα Σκόπια χρησιμοποιούν εκβιασμούς και πιέσεις προς την Ελλάδα, για να αναγνωρίσει την ανύπαρκτη αυτή μειονότητα και να τις παράσχει τα δικαιώματα που δικαιούται κάθε μειονότητα.

Αποκορύφωμα αυτών των πιέσεων του Βελιγραδίου που καλύπτει πάντοτε τις θέσεις των Σκοπίων, ήταν να

ζητήσει από την Ελλάδα στην Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη την γνωστή -Δ.Α.Σ.Ε.- που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1990, την εκχώρηση δικαιωμάτων στην ανύπαρκτη «Μακεδονική μειονότητα» και να θέτει θέμα εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδος κηρύσσοντας έμμεσα σε επιδικία την Ελληνική Μακεδονία και τους Μακεδόνες και να διαμαρτύρεται έντονα κατά της Ελλάδος και της Βουλγαρίας, γιατί κατά την επίσκεψη του πρωθυπουργού μας Κων. Μητσοτάκη τον Ιανουάριο του 1991 στην Βουλγαρία, ο Έλληνας πρωθυπουργός και ο Βούλγαρος ομόλογός του διακήρυξαν από κοινού ότι: «δεν υπάρχει Μακεδονική μειονότητα στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία».

Όπως δε προαναφέραμε η Μακεδονία από αρχαιοτάτων χρόνων εκατοικείτο από Έλληνες. Κατά την βυζαντινή περίοδο οι κάτοικοι της Μακεδονίας δεν διατήρησαν απλώς την εθνική τους συνείδηση και τον ελληνοχριστιανικό τους πολιτισμό, αλλά και τον διέδωσαν στους άλλους λαούς, που κατοικούσαν στο Βυζάντιο. Οι αδελφοί Μεθόδιος και Κιρίλλος, που εκπολίτισαν και εξεχριστιάνισαν τους Σλάβους -γι' αυτό και ιεραπόστολοι των Σλάβων επωνομάσθηκαν- ήταν Έλληνες Μοναχοί λόγιοι από την Θεσ/νίκη.

Κυρίως μετά την ίδρυση της Βουλγαρικής εξαρχίας το 1878 και την δημιουργία με την φροντίδα της Ρωσίας του πρώτου βουλγαρικού κράτους, οι Βούλγαροι άρχισαν στην Μακεδονία μία πολύπλευρη προπαγανδιστική και τρομοκρατική δραστηριότητα.

Η βουλγαρική προπαγάνδα στράφηκε εναντίον ολοκλήρου του ελληνισμού της Μακεδονίας μας και κυρίως εναντίον ενός μέρους των κατοίκων της, που μιλούσαν ένα σλαβοφανές τοπικό ιδίωμα στις βορειοδυτικές κυρίως περιοχές της Μακεδονίας, και το οποίο διαμορφώθηκε κάτω από ειδικές συνθήκες τους τελευταίους

αιώνες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας τους οποίους η Βουλγαρία θεωρούσε ως Βουλγάρους!

Τόση δε ήταν η δυναμική της προπαγάνδας των Βουλγάρων και τόσα τα χρηματικά ποσά που διέθεσαν για την αλλοίωση του εθνικού φρονήματος, ώστε εξαγόρασαν ακόμη και ένα ελληνοδιδάσκαλο από την Γαϊτανίνα του Νευροκοπίου, ονόματι Πέτρο Σαράφη και έστειλαν τον γιο του Βύρωνα στην Βουλγαρική Ακαδημία Αξιωματικών στην Σόφια. Αυτός είναι ο μετέπειτα Βούλγαρος στρατηγός Μπόρις Σαράφωφ, ο εγκέφαλος του Βουλγαρικού κομιτάτου στην Σόφια!!!

Ας μη μας εκπλήσσει όμως το γεγονός αυτό, γιατί φυλλομετρώντας από τα βάθη των χρόνων την ελληνική ιστορία, με λύπη διαπιστώνουμε, πως σε κάθε εποχή στην πιο κρίσιμη ιστορική καμπή για τα ελληνικά πράγματα, απαντούμε γραικύλους, εξωμότες και αργυρώνητους, οι οποίοι απεκδυόμενοι την ελληνική τους καταγωγή ευθυγραμμίσθηκαν με την πολιτική του εχθρού, πέρασαν στο αντίπαλο στρατόπεδο και ζηλώσαντες Ηροστράτειον δόξαν¹ επολέμησαν με λύσσα και πρωτοφανή μανία την πατρίδα μας, ουδόλως υπολειπόμενοι και αυτών ακόμη των Γενισάρων.

Μετά το 1932 στην Μακεδονία παρέμεινε ένας μικρός αριθμός Βουλγάρων που εδήλωσαν ελληνική εθνικότητα και απέκρουσαν την Βουλγαρική. Όπως όμως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, ο μικρός αυτός αριθμός παρέμεινε κατ' εντολή της Σόφιας, για να αποτελέσει τον Πυρήνα των Βουλγάρων για μελλοντική δραστηριότητα.

Το έτος 1945 διαμορφώθηκε από επιτροπή λογίων σαν επίσημη γλώσσα η «Μακεδονική» ένα προφορικό έως τότε σλαβικό ιδίωμα.

---

1. Ο Ηρόστρατος έκαψε τον περίφημο Ναό της Εφεσίας Αρτέμιδος το 356 π.Χ. επειδή ήταν πυρομανής και ήθελε να απαθανατίσει το όνομά του.

Μετά την νίκη της Ελλάδος τον Αύγουστο του 1949 στον Γράμμο και στο Βίτσι, όλοι αυτοί εγκατέλειψαν την Ελλάδα και οι περισσότεροι εγκατεστάθηκαν στα Σκόπια, παίρνοντας την Σλαβική -«Μακεδονική»- υπηκοότητα. Το 1968 η κυβέρνηση του Βελιγραδίου αναγνώρισε την αυτοκέφαλη εκκλησία της Μακεδονίας.

Το δε 1969 κυκλοφόρησε η τρίτομη ιστορία του λεγόμενου Μακεδονικού έθνους, όπου οι αδίστακτοι πλαστογράφοι οικειοποιούνται πρόσωπα, όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Φίλιππος, οι ιεραπόστολοι των Σλάβων Μεθόδιος και Κύριλλος!

Ακόμη και χάρτες κυκλοφόρησαν από το 1944 από τους οποίους είχε απαλειφθεί η φράση «Σοσιαλιστική Δημοκρατία» και είχε μείνει μόνο η λέξη «Μακεδονία».

Το «έθνος» αυτό φθάνει μέχρι τη Θεσσαλονίκη με διέξοδο στο Αιγαίο! Οι δε χάρτες του κατέκλυσαν ολόκληρο τον κόσμο.

Σε διεθνές επίπεδο λοιπόν κινούνται οι ιμπεριαλιστές των Σκοπίων και με την οργιώδη προπαγάνδα ισχυρίζονται ότι υπάρχει μακεδονικό πρόβλημα και ότι οι Μακεδόνες της Θεσσαλονίκης είναι σκλαβωμένοι Έλληνες! Αυτούδε του είδους τα ασύστολα και τερατώδη ψεύδη τα διαδίδουν ανερυθρίαστα και στο εξωτερικό.

Κυκλοφορούν κάρτες με σλαβικά γράμματα που απεικονίζουν την Θεσ/νίκη και τις ταχυδρομούν κυρίως σε ξένες πρεσβείες και διεθνή πρακτορεία ειδήσεων, με στόχο πάντα να πείσουν την διεθνή κοινή γνώμη, ότι η Θεσ/νίκη είναι σλαβική και τους ανήκει δικαιωματικά.

Χαρακτηριστικό είναι ότι το 1973 κυκλοφόρησε σε πολλές γλώσσες ένα λεύκωμα μεγάλου σχήματος στο οποίο εμφανίζονται να νοσταλγούν να επισκέπτονται την ελεύθερη Μακεδονία - Σκόπια, οι μετανάστες των δύο άλλων τμημάτων της Μακεδονίας «που δεν έχουν ακόμη απελευθερωθεί»! Το λεύκωμα αυτό, Macedonian Vistas,

που στη συντακτική του επιτροπή περιλαμβάνονται τα ονόματα δύο Υπουργών, κυκλοφορεί στα βιβλιοπωλεία τού Βελιγραδίου και των Σκοπίων.

Άλλη επισήμανση είναι ο σφετερισμός της «Δημοκρατίας των Σκοπίων» ενός ιστορικού ονόματος που δεν της ανήκει και προσπαθεί να εμφανιστεί σαν κληρονόμος ολόκληρης της Μακεδονίας, με τον ισχυρισμό ότι οι Μακεδόνες αποτελούν χωριστή εθνότητα, ότι δεν είναι Έλληνες, ενώ ιστορία, γεγονότα και στοιχεία 4.000 ετών αποδεικνύουν τον ρόλο της Μακεδονίας στην ιστορία του Ελληνικού Έθνους.

Όλες οι ανθελληνικές εκδηλώσεις οι σχετικές με τις κατακτητικές βλέψεις των ιμπεριαλιστών των Σκοπίων έχουν σαν σκοπό να προπαγανδίζουν την αυτονομία της Ελληνικής Μακεδονίας

Ακόμη ο ηγέτης του Βατικανού, ο Πάπας της Ρώμης Ιωάννης - Παύλος ο Β΄, τον Απρίλιο του 1987 σε πολυπληθή συγκέντρωση Ρωμαιοκαθολικών στην Ρώμη απηύθυνε χαιρετισμό και στο τεχνητό γλωσσικό κατασκεύασμα των Σλαβομακεδόνων! Ενώ τα Χριστούγεννα του 1988 απηύθυνε χριστουγεννιάτικο μήνυμα στην ανύπαρκτη «μακεδονική γλώσσα»!

Συμπλέοντας δε ο Ρωμαιοκαθολικός Ποντίφηκας με τις ανθελληνικές απαιτήσεις του ψευτοκράτους των Σκοπίων και συντηρώντας το σχίσμα της Ορθόδοξης Σερβικής Εκκλησίας δεν edίστασε να φιλοξενήσει στο Βατικανό την έκθεση έργων τέχνης της ψευτο-«μακεδονικής εκκλησίας» των Σκοπίων.

Σαν ορθόδοξοι όμως Χριστιανοί θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι η «εκκλησία» των Σκοπίων που συνοδοιπορεί με την πολιτική προπαγάνδα στην πλαστογράφηση της ιστορίας και αυτών ακόμη των ιερών της κειμένων, ξέφυγε από τον σκοπό της, πολιτικοποιήθηκε και έγινε σχισματική, δεν αναγνωρίζεται από τις άλλες ορθόδοξες εκκλησίες, ούτε από το Σερβικό Πατριαρχείο.

Ακόμη οφείλουμε να γνωρίζουμε ότι τα Σκόπια, πρωτεύουσα του ψευτο-«Μακεδονικού κράτους» δεν ανήκαν ποτέ στην Μακεδονία.

Αντίθετα η πραγματικότητα μαρτυρεί ότι τα Σκόπια και οι περιοχές Κοσσόβης, Κουμανόβου και Δίβρης, που σήμερα αποτελούν μέρος του ανωτέρω ψευδοκράτους, σε καμιά ιστορική περίοδο δεν ανήκαν στη Μακεδονία, αλλά στην Σερβία.

Όπως λοιπόν διαφαίνεται την Μακεδονία μας εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να εποφθαλμιούν και να επιβουλεύονται οι βόρειοι γείτονές μας υπερακοντίζοντας τα ιμπεριαλιστικά και σωβινιστικά τους σχέδια.

Στον βορειοελλαδικό όμως χώρο, όπως προαναφέραμε, ούτε αλαβικές μειονότητες υπάρχουν, ούτε εδάφη υπό αμφισβήτηση. Όλα εκεί βρουν ενθάρρυνση ότι η Μακεδονία είναι η καρδιά της Ελλάδας.

Και όπως γράφει στο βιβλίο του: «η αποστολή μου στην Ελλάδα» ο Αμερικανός Γερρικός Μορκεντάου, ο οποίος ήταν επί κεφαλής της επιτροπής, που είχε συστήσει η Κοινωνία των Εθνών και είχε σαν αποστολή να επιβλέπει την ανταλλαγή των πληθυσμών και την αποκατάσταση των εκτοπιζόμενων, «Οι Τούρκοι και οι Βούλγαροι όλοι ανεχώρησαν εις τας αντιστοίχους χώρας των και αφήσαν την Μακεδονία καθαρώς ελληνικήν».

Είναι δε γεγονός αδιαμφισβήτητο πως σήμερα η Μακεδονία κατοικείται απ' άκρου εις άκρον από ακραιονείς Έλληνες. Οι ελάχιστοι δε που ομιλούν το αλαβοφανές τοπικό ιδίωμα, είναι περισσότερο Έλληνες κι' απ' αυτούς που ομιλούν μόνο την Ελληνική γλώσσα!

Πουθενά επομένως δεν υπάρχει Μακεδονική μειονότητα, παρά μόνο στους νοσηρούς εγκεφάλους, που προσπαθούν να την κατασκευάσουν σήμερα στην Ελληνική Μακεδονία, για να πραγματοποιήσουν έτσι τα σωβινιστικά σχέδια της γείτονος χώρας.

Ανάγκη λοιπόν μαζί με την εθνική και αμυντική θωράκιση της χώρας μας, να οξύνουμε την ψυχική μας έξαρση και τον υπνώπτοντα πατριωτισμό μας.

Ο πολυπαθής Μακεδονικός Ελληνισμός από τον οποίο μεταλαμπαδεύτηκε ο πολιτισμός μας σ' ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο με τον θρυλικό Μέγα Αλέξανδρο, διατηρήθηκε συμπαγής σαν λαός χάρις στον πατριωτισμό του και την αυτοθυσία του. Με τις προγονικές αυτές και προαιώνιες αρετές του ενίκησε όλους τους άσπονδους εχθρούς του και διαφύλαξε αλώβητη και άτρωτη την αγία κληρονομιά των πατέρων του, κρατώντας ψηλά την δάδα της ορθόδοξης πίστης μας και την ιερή παρακαταθήκη του ένδοξου Ελληνικού Γένους, καλείται και πάλι σήμερα να αποστομώσει τους αδίστακτους ανταρτοπαίτες της εδαφικής του ακεραιότητας.

Στο πλευρό του επίσης οφείλουν να παραστέκουν οι πανέλληνες ενωμένοι και ισχυροί, όπως αρμόζει σ' όσους τάχθηκαν στη ζωή τους να φυλάγουν Θερμοπύλες, ποτέ απ' το χρέος μη κινούντες ... σύμφωνα με την γνωστή ρήση του Αλεξανδρινού ποιητή.

Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων

Μετά την δίνη της Εικονομαχίας η ελληνική εκκλησία εισήλθε σε μια νέα περίοδο ακμής. Η όλη αποστολική της δράση και η μέσω αυτής ακτινοβολία του ελληνικού πολιτισμού κατέληξαν σε έργα αξιόλογα και μεγάλα.

Η αίγλη της Αυτοκρατορίας αποκαταστάθηκε στην Ανατολή και στην Ευρώπη, με την εισαγωγή δε νέων λαών στην σφαίρα της χριστιανικής κοινότητας απαρτίσθηκε η ενότητα της ευρωπαϊκής πνευματικής παράδοσης.

Ο προσηλυτισμός των Σλάβων και των Βουλγάρων και η δημιουργία της γραφομένης Σλαβικής γλώσσας και Φιλολογίας υπήρξαν τα λαμπρότερα κατορθώματα της αναγεννώμενης Ελληνικής Αυτοκρατορίας.

Κατά το έτος 862 μ.Χ. ο ηγεμόνας των Σλάβων της Μοραβίας Ραστισλάβος έστειλε πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη ζητώντας την αποστολή Έλληνα επισκόπου και διδασκάλου, για να διδάξει την αληθινή πίστη στην γλώσσα του λαού του.

Τότε ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Μιχαήλ ο Γ' ανέθεσε την βαριά αυτή αποστολή σε άνδρα δοκιμασμένης ικανότητας και παιδείας, τον φιλόσοφο Κωνσταντίνον, τον μετέπειτα Κύριλλον, τον οποίον συνόδευσε ο αδελφός του Μεθόδιος. Ο Μεθόδιος και ο Κύριλλος, λόγιοι μοναχοί από την Θεσσαλονίκη, ήταν τέκνα Έλληνα αξιωμα-

τούχου, δρουγγάριου -έτσι ονόμαζαν οι Βυζαντινοί τους αξιωματούχους του Στρατού και του Ναυτικού- και έτυχαν επιμελημένης παιδείας.

Ο Κύριλλος, όπως παραδίδεται, ήταν γλωσσομαθής. Εκτός από την Σλαβική γλώσσα, την οποία παιδιόθεν εγνώριζε, λόγω των ειδικών διοικητικών καθηκόντων του πατέρα του στις περιοχές αυτές, εγνώριζε την Λατινική, την Εβραϊκή, την Συρική, την Αραβική και άλλες ανατολικές γλώσσες. Ανήκε δε στα επίλεκτα στελέχη, τα οποία το Βυζάντιο χρησιμοποίησε για τις ευρύτερες διπλωματικές του σχέσεις με άλλους λαούς.

Οι δύο αδελφοί με ολιγάριθμους μαθητάς έφθασαν στην Μοραβία το θέρος του 863. Επί τρία χρόνια εξεπαίδευσαν μαθητάς και στελέχη του επιτόπιου κλήρου, διαμόρφωσαν την λειτουργία, επινόησαν το Σλαβικό αλφάβητο, το γνωστό ως Κυρίλλειο, το οποίο στηρίζεται στην δημοτική ελληνική γραφή, και διάπλασαν την γραπτή εκκλησιαστική γλώσσα, που με τις μεταφράσεις δημιούργησαν τον πρώτο πυρήνα της Σλαβικής Φιλολογίας.

Από τα πρώτα βιβλία που μεταφράσθηκαν αναφέρονται το Ευαγγελιστάριο, τα λειτουργικά βιβλία, η Εκλογή των Ισαύρων, η οποία συμπεριελήφθηκε στο παλαιοσλαβικό Νομοκάνονα, το περίφημο Zakoni -Δικανικός νόμος για τον λαό- και άλλα.

Από της εποχής του Κωνσταντίνου Jirecek μέχρι σήμερα καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια να εμφανισθούν οι δύο Θεσσαλονικείς αδελφοί ως Σλάβοι στην καταγωγή. Κανένα όμως από τα κείμενα που τους αφορούν δεν επιτρέπει τέτοια εκδοχή.

Ο Κύριλλος άνδρας εξαιρετης ελληνικής παιδείας, φορέας του ηγεμονικού πνεύματος της Βυζαντινής Οικουμενικότητας και της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ανέλαβε γενικότερη διπλωματική δραστηριότητα.

Το Σλαβικό του έργο, το μόνο γνωστό σε εμάς με λεπτομέρεια, αποτελεί μέρος του ευρύτερου προγράμματος, που είχε αναλάβει.

Οφείλουμε δε να αναφέρουμε ότι Σλάβοι ερευνητές από τους διαπρεπέστερους, όπως είναι και ο P. F. Dvornik, δέχονται ανεπιφύλακτα την ελληνική καταγωγή των δύο ιεραποστόλων, άρα εμείς τί χρείααν έχομεν άλλων μαρτύρων!

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

ΚΑΚΑΒΙΑ

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Βορειοηπειρωτικός αγώνας

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κεντρικού Κέντρου

Η ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου

Σκοτεινές σκοπιμότητες και ανίερες πολιτικές παρεμβάσεις ξένων συνεχίζουν να προπαγανδίζουν ασύστολα κατά της ελληνικότητας της Βορείου Ηπείρου.

Οι μαρτυρίες όμως που έχουμε από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα από Έλληνες και ξένους συγγραφείς και ερευνητές τονίζουν την διαχρονική ιστορική της συμπόρευση με τον υπόλοιπο ελληνισμό.

Με γεωγραφική έννοια χρησιμοποιεί τον όρο 'Ηπειρος ο Όμηρος ήδη, ο οποίος στην Οδύσσεια και στον «νηών κατάλογον»¹ της Ιλιάδας τοποθετεί στην 'Ηπειρο και την Ακαρνανία.

Ο μεγάλος Θηβαίος λυρικός ποιητής Πίνδαρος στον δ' Νεμεόνικο ύμνο του μνημονεύει τον Νεοπτόλεμο σαν βασιλιά της Ηπείρου.

Μία άλλη μαρτυρία είναι του Εκαταίου, ο οποίος αναφέρει τον Ωρικό σαν ηπειρωτικό λιμάνι. Κατά δε τον Αριστοτέλη η 'Ηπειρος είναι «Ελλάς η αρχαία».

Σαν βόρειο όριο θεωρείται ο ποταμός Γενούσος, του οποίου το ρεύμα παρακολουθεί πανάρχαια οδός, γνωστή ευρύτατα μετά την ρωμαϊκή κατάκτηση με το όνομα Εγνατία.

---

1. Κατάλογον πλοίων

Σαφέστερος στις λεπτομέρειες είναι ο Στράβων ο γεωγράφος, ο οποίος αναφέρει: «εκ δε της Απολλωνίας εις Μακεδονίαν η Εγνατία εστίν οδός προς έω»².

Κατά τον Στράβωνα η Εγνατία στην παραλία έχει δύο αφετηρίες. Την Απολλωνία και την Επίδαμνο, που σε βάθος είκοσι χιλιομέτρων συγκλίνουν και αποτελούν μία οδό, που συνεχίζει στο εσωτερικό δίπλα στον Γενούσο ποταμό διαχωρίζοντας καθαρά τα ηπειρωτικά από τα ιλλυρικά έθνη.

Κατά τον ιστορικό Προκόπιο: «Ηπειρώται καλούμενοι, Έλληνές εισιν, άχρις Επιδάμνου πόλεως, ήπερ επιθαλασσία οικείται».

Ο ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου Th. Capidan διατείνεται μαν ότι οι Αλβανοί αντιπροσωπεύουν τους απογόνους των Ιλλυριών, αλλά αρνείται την αυτοχθονία τους. Κατά τον Capidan οι Αλβανοί άλλοτε κατοικούσαν βορειότερα της σημερινής Αλβανίας. Προσδιορίζει δε την πατρίδα των Αλβανών στο εσωτερικό της χερσονήσου του Αίμου, στο τρίγωνο Νίσσα - Σόφια - Σκόπια, μακριά από τα παράλια του Ιονίου και τεκμηριώνει την άποψή του ως εξής: «Η απουσία τοπωνυμίων Ιλλυρικής προέλευσης στο έδαφος της σημερινής Αλβανίας έχει αναγκάσει τους επιστήμονες να αναζητούν την πατρίδα του αλβανικού λαού σε περιοχή του εσωτερικού της βαλκανικής χερσονήσου».

Ο Βούλγαρος ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Σόφιας N. Georgiev αποκλείει εντελώς σχέση της αλβανικής με την Ιλλυρική ,συνακόλουθα δε

---

2. έως = η αυγή, η ανατολή, εξού εωσφόρος, το πιο λαμπρό αστέρι και κατόπιν ο Σατανάς.

και των Αλβανών με τους Ιλλυριούς σε σειρά μελετών του.

Εξ άλλου ο κατ' εξοχήν Ιλλυρολόγος I. Russi, καθηγητής και αντεπιστέλλον μέλος της Ρουμανικής Ακαδημίας, συμπεραίνει ότι δεν έχει πιθανότητες επαλήθευσης η θεωρία για καταγωγή των Αλβανών από Ιλλυριούς.

Πολλοί επιστήμονες, όπως οι Hatzfeld, Robert, Gitti, Digonic και άλλοι, επιβεβαιώνουν με τις μελέτες τους την παρουσία Ελλήνων πέρα του Γενούσου ποταμού, κατά μήκος των Αδριατικών ακτών προς βορρά και την ευεργετική επίδραση στους Ιλλυριούς και σε άλλους λαούς, μάλιστα και στην αντίπερα όχθη του Δουνάβεως.

Την επικοινωνία με τους λαούς του Δουνάβεως διατηρούν και οι Βορειοηπειρώτες, κυρίως με τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, της Απολλωνίας και του Δουραχίου, τόσο μέσω Δαλματίας, όσο και μέσω Μακεδονίας, όπως περιγράφει ο Ρουμάνος καθηγητής V. Parvan, παρακολουθώντας την διάδοση των νομισμάτων.

Βορειότερα του Γενούσου οι ελληνικές εστίες υπάρχουν σχεδόν αδιάλειπτα, σύμφωνα με τις αποκαλύψεις της αρχαιολογικής έρευνας. Ηχηρό τεκμήριο αποτελεί ένα μικρό γάλκινο δαχτυλίδι, το οποίο βρέθηκε σε χώρο ιλλυρικό, στο Σκούταρι, σημερινή Σκόδρα-Χρυσούπολη και του οποίου ο δίσκος φέρει επιγραφή με ελληνική γραφή, ένδειξη σαφή της παρουσίας Ελλήνων στην περιοχή.

Ο Άγγλος Hammond, συγγραφέας ογκώδους και εμπειριστατωμένης μονογραφίας για την Ήπειρο, καθορίζει ακριβέστερα και τα στοιχεία και τον χρόνο της ελληνικότητας των Ηπειρωτών.

Τον ελληνικό εθνικό χαρακτήρα και την μακραίωνα αρχαιότητα των Ηπειρωτών επιμαρτυρούν ακόμη η τοπωνυμία και η ανθρωπωνυμία. Την πρώτη προσκομίζει ο

Georgien τονίζοντας: «...στην Ήπειρο τα τοπωνύμια είναι πολύ αρχαία και μόνο ελληνικής προελεύσεως».

Την δέ δεύτερη παρουσιάζει ο Ο. Masson καταλήγοντας στο ακόλουθο συμπέρασμα: «Όσον αφορά στις ελληνικές χώρες, τις κοντινές με την Ιλλυρία, όπως η Ήπειρος και η Ακαρνανία, μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι πράγματι δεν υπέστησαν επίδραση από βορρά, σε πείσμα θεωριών που διατυπώθηκαν με βάση επιφανειακή ερμηνεία τούτου ή εκείνου του ονόματος».

Ιερός Ναός των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Αργυροκάστρου
(αποθήκη σιδήρου σήμερα)

Η ελληνικότητα λοιπόν της Βορείου Ηπείρου είναι αδιαμφισβήτητη, καθόσον από αρχαιοτάτων χρόνων υπήρχε ακραιφνής ελληνισμός. Η Ήπειρος ιστορικά και γεωγραφικά ήτο ανέκαθεν μία και αδιαίρετη. Τα δε σύνορά της άρχιζαν από τον Αμβρακικό κόλπο και τελείωναν στον Γενούσο ποταμό.

Ο όρος «Βόρειος Ήπειρος» είναι μεταγενέστερος και χρονολογείται από το 1913. Στην ενιαία Ήπειρο γεννήθηκε ο ελληνικός πολιτισμός και σ' αυτήν ανδρώθηκε η Ελλάδα.

Πόλεις αρχαίες και ονομαστές ήκμαζαν εκεί και οι εκδηλώσεις των κατοίκων, θρησκευτικές, οικογενειακές και εθνικές δεν διέφεραν καθόλου από τις εκδηλώσεις των υπολοίπων Ελλήνων.

Όλα ανεξαιρέτως τα αρχαία μνημεία, θέατρα, ναοί, καθώς και άλλα ευρήματα, αγάλματα, νομίσματα παλαιών πόλεων, όπως της Επιδάμνου, Απολλωνίας, Βουθρωτού, που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη, καθώς επίσης δικοί μας και ξένοι διακεκριμένοι επιστήμονες, αρχαιολόγοι, θρησκευτολόγοι, γλωσσολόγοι και ιστορικοί, επιβεβαιώνουν, ότι η Βόρειος Ήπειρος υπήρξε ανέκαθεν πέρα για πέρα ελληνική.

Όταν δε μετά εμφανίσθηκε ο Χριστιανισμός και το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου και των μαθητών του έφθασε «μέχρι του Ιλλυρικού» (Ρωμ. ιε', 19), οι κάτοικοί της πίστευσαν στην Νέα θρησκεία, βαπτίσθηκαν και έκτοτε η περιοχή αυτή απέβη ένα από τα ισχυρότερα και ακμαιότερα κέντρα της χριστιανικής Ελλάδος.

Τούτο μαρτυρείται από το πλήθος των μαρτύρων, οι οποίοι εμαρτύρησαν κατά τους πρώτους αιώνες υπέρ του Χριστού, ακόμη από την συμμετοχή των επισκόπων της περιοχής αυτής σε τοπικές συνόδους.

Μετά τον θρίαμβο του Χριστιανισμού από την εποχή του Μ. Κων/νου και καθ' όλην την διάρκεια της

Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υπήρξε αδιάλειπτος η παρουσία του Ορθόδοξου Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού. Τούτο επιμαρτυρούν ακόμη οι πανάρχαιοι Βυζαντινοί ναοί, τους οποίους δυστυχώς ο λίβας του αθεϊστικού καθεστώτος της Αλβανίας, εγκρέμισε, εβεβήλωσε ή μετέτρεψε σε μουσεία, παιδικές χαρές, εστιατόρια, αποθήκες και χαρτοπαιχτικές λέσχες!

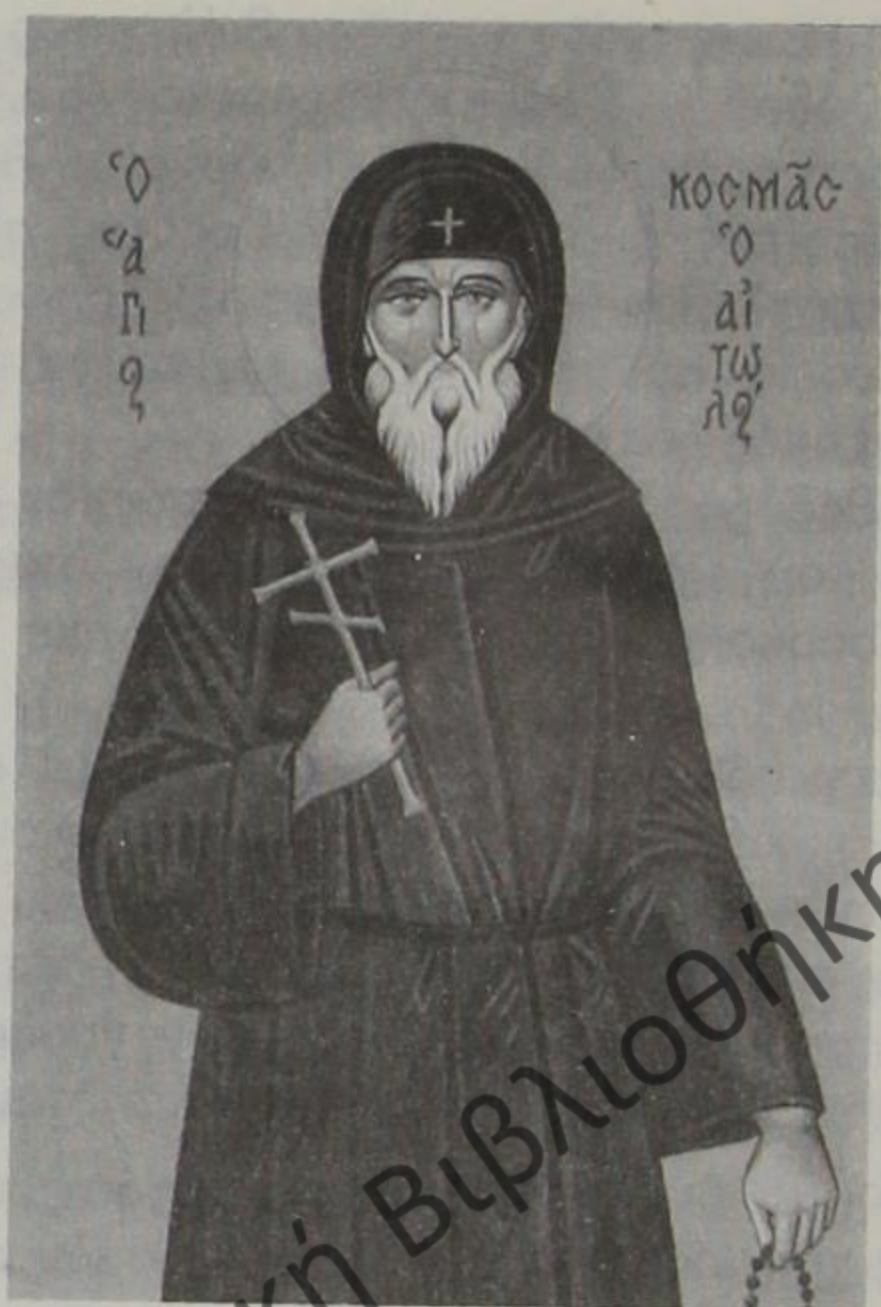
Εδώ ο Ορθόδοξος Ελληνισμός αντιμετώπισε την φοβερή λαίλαπα του εξισλαμισμού κατά την διάρκεια της σκοτεινής Τουρκοκρατίας, η οποία εντάθηκε ιδίως τον 18ο αιώνα.

Ισχυρό αντιστάθμισμα της φοβερής αυτής καθοδικής πορείας του σκλαβωμένου ελληνισμού στάθηκαν και πάλι οι χορείες των μαρτύρων της Πίστεώς μας, που σαν πνευματικοί κυματοθραύστες με το εκούσιο μαρτύριό τους τόνωναν το τραυματισμένο φρόνημα των υποδούλων και γιγάντωναν την πίστη τους στον Χριστό και στην Ελλάδα

Κορυφαίος πρωταθλητής και πρωτεργάτης των θλιβερών εκείνων χρόνων υπήρξε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο οποίος με τον αδαμάντινο χαρακτήρα του, την άμεμπτη βιοτή του, την ασκητική του παρουσία και τον υπέρμετρο ιεραποστολικό του ζήλο, εχάριζε στο χειμαζόμενο ελληνισμό της περιοχής, αλλά και όλης της Ελλάδος, την ζωογόνο πνοή της πίστεως, της εγκαρτέρησης και της αυτοθυσίας.

Με τα φλογερά του κηρύγματα, τα θαύματά του, τις προφητείες του, τα σχολεία που ίδρυε και προ παντός με το μαρτυρικό τέλος του - μαρτύρησε στο Καλικόντασι της Βορείου Ηπείρου στις 24 Αυγούστου του 1779 - κατόρθωσε να ανακόψει τον χείμαρρο του εξισλαμισμού και να δώσει νέα ώθηση στα ελληνικά γράμματα και στην πορεία των ελληνικών πραγμάτων.

Ονομαστά επίσης απέβησαν τα σχολεία της Μοσχόπολης, του Αργυρόκαστρου, της Κορυτσάς και

Ο Άγιος κοσμάς ο Αιτωλός

άλλων πόλεων, από τα οποία απεφοίτησαν γενναίοι άνδρες, διαπρεπείς διδάσκαλοι και μεγάλοι ευεργέτες της πατρίδος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι της απελευθέρωσής της το 1914, με την εκούσια εισφορά των κατοίκων και τις δωρεές των πλουσίων Βορειοηπειρωτών του εξωτερικού, λειτουργούσαν περισσότερα από 350 ελληνικά σχολεία, στα οποία φοιτούσαν χιλιάδες ελληνόπουλα.

Η ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου αποδεικνύεται και από τους μεγάλους εθνικούς ευεργέτες που ανέδειξε, όπως τον Γ. Σίνα από την Μοσχόπολη της Βορείου

Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου
Ζερβάτι - Δροπολής

Ηπείρου, τον Ευάγγελο Ζάππα, τον Απόστολο Αρσάκη, τον Χρηστάκη Ζωγράφο και άλλους ευεργέτες, που μαρτυρούν την αλώβητη ελληνική συνείδησή τους σε όποιο σημείο της υψηλίου κι αν έζησαν.

Ο αγώνας για απελευθέρωση

Την ακραιφνή ελληνική τους συνείδηση οι Βορειοηπειρώτες απέδειξαν με τους συνεχείς αγώνες τους για την απελευθέρωση από την τυραννία του τουρκικού ζυγού.

Το 1912 ο γενναίος οπλαρχηγός Σπυρομήλιος ύψωσε την ελληνική σημαία στην πατρίδα του την ηρωική Χειμάρρα. Στην συνέχεια ο στρατηγός Δαγκλής ελευθερώνει την Κορυτσά. Ενώ την 21η Φεβρουαρίου του 1913 έπιπτε συγχρόνως με τα Ιωάννινα, το Αργυρόκαστρο με όλη την περιοχή του.

Δυστυχώς όμως για την περιοχή αυτή, αφού οι εθνικοί πανηγυρισμοί επρόκειτο μόνο για λίγο να διαρκέσουν, με αποτέλεσμα να εγκαταληφθεί έτσι στην βάρβαρη διάθεση των Τουρκαλβανών.

Γιατί οι ονομαζόμενες «Μεγάλες Δυνάμεις» της εποχής εκείνης -Αγγλία, Ρωσία, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία- παρασυρόμενες από τις μηχανορραφίες της Ιταλίας και της Αυστροουγγαρίας, ίδρυσαν το ανύπαρκτο μέχρι τότε κρατίδιο της Αλβανίας.

Για να το ενισχύσουν δε και επαυξήσουν, διαμέλισαν την Ήπειρο και με καταφανή άδικο και βίαιο τρόπο προσάρτησαν σ' αυτό, με το θλιβερό πρωτόκολλο της Φλωρεντίας της 17ης Δεκεμβρίου του 1913, το βόρειο τμήμα της Ηπείρου, το οποίο έκτοτε πέρασε στην Ιστορία σαν Βόρειος Ήπειρος.

Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Βορειοηπειρωτικός Ελληνισμός, με την πανάρχαια ελληνική και χριστιανική πολιτιστική

του παράδοση, σφαγιάστηκε και παραδόθηκε σε ένα νέο καθεστώς δουλείας πιο σκληρής και πιο φοβερής.

Η δε ελληνική Κυβέρνηση διατάχθηκε από τις «Μεγάλες Δυνάμεις» να αποσύρει τον ελευθερωτή ελληνικό στρατό από την Β. Ήπειρο.

Αλλά η εθνοκτόνος απόγνωση και απελπισία δεν επρόκειτο να υποτάξει για πολύ την ηρωική ψυχή του Ηπειρωτικού πληθυσμού, ο οποίος πολύ σύντομα θυμήθηκε την αδιάκοπη ροή της ιστορίας του και με το ίδιο φρόνημα της γενιάς του '21 ξεσηκώθηκε στα όπλα με το γνωστό σύνθημα «ελευθερία ή θάνατος».

Δύο διαπρεπείς ιεράρχες, τέκνα της ευάνδρου και ενιαίας Ηπείρου, ο Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος με έδρα το Αργυρόκαστρο και ο Βελλάς και Κονίτσης -ο μετέπειτα Μητροπολίτης Ιωαννίνων και εν συνεχεία, Αρχιεπίσκοπος Αθηνών- Σπυρίδων Βλάχος, αντάξιοι διάδοχοι των μεγάλων Ιεραρχών του Γένους, έγιναν οι νέοι «μπουρλοτιέρηδες» του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού.

Αρχές λοιπόν Φεβρουαρίου του 1914, συγκαλούν Πανηπειρωτική Συνέλευση στο Αργυρόκαστρο και εκεί με ομοψυχία οι αντιπρόσωποι έλαβαν παμψηφεί την ηρωική απόφαση: «ή να ζήσουν ελεύθεροι ή να πεθάνουν μέχρις ενός». Έτσι την 17η Φεβρουαρίου του 1914, στο Αργυρόκαστρο -την δεύτερη αυτή Αγία Λαύρα- ανακηρύσσεται η Αυτονομία της Βορείου Ηπείρου, από την σχηματισθείσα πρώτη Κυβέρνηση υπό τον γενναίο Έλληνα πατριώτη Γεώργιο Χρηστάκη Ζωγράφο, ως Πρωθυπουργό, και μέλη τους ηρωικούς Μητροπολίτες Δρυϊνουπόλεως Βασίλειο, Βελλάς και Κονίτσης Σπυρίδωνα και Κορυτσάς Γερμανό, αργότερα προστέθηκαν οι Δούλης, Καραπάνος και Παρμενίδης.

Στην έκκληση της Αυτόνομης Κυβέρνησης, ουδείς Ηπειρώτης έμεινε ασυγκίνητος. Νέοι και νέες, φοιτητές του εσωτερικού και εξωτερικού της Ελλάδος, γενναίοι Κρητικοί, ακόμη και μαθητές της Ζωσιμαίας Ακαδημίας Ιωαννίνων, έτρεξαν με προθυμία να ενταχθούν στους

συγκροτηθέντες «Ιερούς λόχους» και να αγωνισθούν με αυταπάρνηση υπέρ της σφαγιαζομένης Βορείου Ηπείρου.

Και ο ξεσηκωμός εκείνος στέφθηκε από θριαμβευτική επιτυχία. Σε χρόνο λιγότερο από τρεις μήνες, οι Αλβανικές δυνάμεις -με ξένους αξιωματικούς- νικήθηκαν και απομακρύνθηκαν από όλα τα ελληνικά εδάφη της Βορείου Ηπείρου. Η Διεθνής Επιτροπή και οι Αλβανοί αναγκάστηκαν να ζητήσουν ανακωχή με αποτέλεσμα την 17η Μαΐου του 1914, να υπογραφεί το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας, με το οποίο αναγνωρίστηκε η ελληνικότητα και η Αυτονομία της Βορείου Ηπείρου, όχι μόνο από την Αλβανία, αλλά και από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Έτσι με το Πρωτόκολλο αυτό εξασφαλιζόντο για την Βόρειο Ήπειρο τα εξής:

- 1) Τοπική αυτοδιοίκηση.
- 2) Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και η χρησιμοποίησή της ενώπιον όλων των αρχών και
- 3) Εκκλησιαστικά και εκπαιδευτικά προνόμια, δηλαδή πλήρης ελευθερία θρησκείας και εκπαίδευσης.

Λόγω όμως της αναρχίας και του εμφυλίου πολέμου που επακολούθησαν στην Αλβανία προ παντός δε λόγω του ήδη εκραγέντος Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι Μεγάλες Δυνάμεις έδωσαν εντολή στην Ελλάδα να ανακαταλάβει στρατιωτικά την Βόρειο Ήπειρο και να επιβάλει την τάξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα ελληνικά στρατεύματα επανήλθαν τον Οκτώβριο του 1914 στην Βόρειο Ήπειρο και παρέμειναν μέχρι το καλοκαίρι του 1916.

Δυστυχώς όμως και πάλι η χαρά της ελευθερίας δεν ήταν παντοτινή. Αφού οι συνεχιζόμενες μηχανορραφίες της Ιταλίας αφενός και ο επάρατος διχασμός του έθνους μας αφετέρου, που είχε σαν συνέπεια και την Μικρασιατική Καταστροφή, δεν επέτρεψαν την αξιοποίηση των αγώνων των βορειοηπειρωτών.

Η Βόρειος Ήπειρος αν και νικήτρια παραδόθηκε και πάλι στον απάνθρωπο Αλβανικό ζυγό με την πρεσβευτική διάσκεψη των Παρισίων το 1921.

Οι Ιταλοί δηλαδή, επειδή έβλεπαν πως για την μικρή αυτή χώρα ενδιαφέρονται επίσης οι Έλληνες, οι Σέρβοι και οι Μαυροβούνιοι, αποφασίζουν να γίνουν υπέρμαχοι και προστάτες της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας.

Γι' αυτό το 1921 αποφαινόνται πως η Βόρειος Ήπειρος ανήκει οριστικά στην Αλβανία και την ίδια χρονιά η δραστήρια ιταλική διπλωματία πείθει την Γαλλία, την Αγγλία και την Ιαπωνία, ότι η Βόρειος Ήπειρος είναι αλβανική και κανείς δεν μπορεί να διεκδικήσει ούτε σπιθαμή από το έδαφός της.

Με την ίδια δε συμφωνία οι προαναφερθείσες χώρες αναγνωρίζουν στην Ιταλία το δικαίωμα να ενδιαφέρεται για την Αλβανία και να επεμβαίνει, όταν η ακεραιότητά της απειλείται.

Έτσι λοιπόν η Αλβανία γίνεται επισήμως προτεκτοράτο της Ιταλίας το 1921, δηλαδή προστατευόμενο κράτος, λίγο πριν καταλάβει την εξουσία ο Μουσολίνι, του οποίου η μανία να προστατεύει όλα τα εδάφη της πάλαι ποτέ Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είναι παγκοσμίως γνωστή.

Η Β. Ήπειρος όμως χωρίς ποτέ της να συμβιβασθεί με την εις βάρος της διαπραχθείσα αδικία, συνέχισε τον αγώνα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της, προσφεύγουσα σε διεθνείς Οργανισμούς, καθώς επίσης και στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το 1935.

Το δικαίον αυτού του αγώνα αναγνώρισε και η ίδια η Αλβανία, όταν προκειμένου να γίνει μέλος της Κοινωνίας των Εθνών το 1921, κατέθεσε δήλωση με την οποία αναλάμβανε την υποχρέωση να σεβαστεί τα δικαιώματα των Βορειοηπειρωτών.

Δυστυχώς όμως και πάλι για τον χειμαζόμενο αυτό λαό, γιατί η Αλβανία ουδέποτε σεβάστηκε το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας, ούτε την δήλωση που κατέθεσε στην Κοινωνία των Εθνών, αλλά στόχος της από το 1914, υπό οιοδήποτε καθεστώς κι αν ευρίσκεται, είναι ο αφελληνισμός της ελληνικής μειονότητας και η πλήρης αφομοίωσή της με τους Αλβανούς.

Η ειρωνεία όμως της τύχης αυτού του λαού δεν σταματά

έως εδώ. Αλλά κορυφώνεται κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, όταν τα ελληνικά στρατεύματα κατατροπώνουν τον ιταλικό φασισμό και ελευθερώνουν για τρίτη φορά αυτό το ελληνικό κομμάτι.

Αφού στα βορειοηπειρωτικά βουνά παίχτηκε το τελευταίο μέρος του δράματος ενός άνισου πολέμου με θύμα και πάλι ένα σκλαβωμένο, αλλά ψυχικά αδούλωτο βορειοηπειρωτικό λαό, που κατάδειξε στην ανθρωπότητα ολόκληρη, πώς οι σκλάβοι γίνονται ελεύθεροι.

Δεκαπέντε και πλέον χιλιάδες ήταν οι Έλληνες αξιωματικοί και οπλίτες, που έπεσαν μαχόμενοι για τα ελληνικά ιδεώδη, με αποτέλεσμα η Β. Ήπειρος να σκλαβωθεί και πάλι, σύμφωνα με το «δίκαιο» των «ισχυρών» της γης, αφού παρά τις πομπώδεις διακηρύξεις τους μετά το πέρας του πολέμου, οι δίκαιοι πόθοι του ελληνισμού έμειναν ανεκπλήρωτοι.

Αξίζει δε να αναφέρουμε ορισμένες απ' αυτές για να τις γνωρίζουν οι μεταγενέστεροι, αφού πλειστάκις έγιναν μπούμερανγκ για το έθνος μας και την φυλή μας.

Η Γαλλία επί παραδείγματι δια στόματος του στρατηγού Ντε Γκωλ έλεγε το 1942: «Ο αγών της Ελλάδος και τα κατορθώματά της, δημιουργούν δι' αυτήν δικαιώματα αναμφισβήτητα».

Η Αγγλία εξάλλου δια του Πρωθυπουργού της Ουίνστον Τσόρτσιλ το 1943 εβεβαίωνε: «Ας μείνει ήσυχη η Ελλάδα. Θα πάρει όλα όσα της ανήκουν. Θα αποκτήσει τα εδάφη της στο ακέραιο και θα ζήσει περήφανη και ηρωική μέσα στους νικητές».

Ενώ οι Η.Π.Α. με τα επίσημα χείλη του αντιπροέδρου τους το 1944 υπόσχονταν: «Ποτέ δεν θα λησμονήσουμε τις αδικίες που έχουν διαπραχθεί σε βάρος της Ελλάδος, όταν έλθει η ημέρα της κρίσεως».

Η δε Μόσχα από τον ραδιοφωνικό της σταθμό το 1942 διακήρυττε: «Έλληνες! σας ευγνωμονούμε. Και πλησιάζει ο καιρός, που σε συνεργασία με τους Άγγλους θα σας πληρώσουμε για την θυσία, με μια Ελλάδα, που θα κυριαρχεί στη Μεσόγειο».

Δυστυχώς όμως για μας, αφού όχι μόνο δεν δικαιώθηκε ο αγώνας αυτός και δεν έλαβαν υπόψη το άλυκο αίμα τόσων χιλιάδων στρατιωτών μας, που επότισαν τα βορειοηπειρωτικά βουνά και τα οστά τους που είναι διάσπαρτα στους τόπους της θυσίας, αλλά μας προκαλούν με την στάση τους, αφού με την καταφανή αυτή αδικία, πήραν το μέρος της Αλβανίας, την τότε σύμμαχο του Φασισμού και του Ναζισμού.

Τα πράγματα όμως χειροτέρεψαν ακόμη περισσότερο για τον βορειοηπειρωτικό ελληνισμό, κυρίως αφότου την εξουσία του Αλβανικού Κράτους ανέλαβε το 1944 ο Εμβέρ Χότζα.

Έκτοτε καταργούνται όλα ανεξαιρέτως τα δικαιώματα των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου, τα περιλαμβανόμενα τόσο στο Πρωτόκολλο της Κέρκυρας, όσο και στον καταστατικό χάρτη του ΟΗΕ, μέλος του οποίου συνεχίζει να είναι ακόμη η Αλβανία. Την τελική δε πράξη του Ελσίνκι, όχι μόνο δεν αναγνώριζε, αλλά ειρωνεύτηκε όλους όσους έλαβαν μέρος και υπέγραψαν αυτήν!

Κατάργησε την Θρησκεία, γκρέμισε τους ναούς ή τους μετέτρεψε σε στάβλους και ψυχαγωγικά κέντρα. Αποσχημάτισε βίαια τους ιερείς. Κατάργησε με νόμο κάθε θρησκευτική τελετή και εκδήλωση.

Τους αφήρεσε κάθε περιουσιακό στοιχείο, ώστε να ζουν σαν είλωτες. Επέβαλε τους μικτούς γάμους Ελλήνων Ορθόδοξων και Αλβανών μουσουλμάνων, για να πολιτογραφούνται Αλβανοί τα παιδιά τους.

Έκλεισε όλα τα ονομαστά ελληνικά σχολεία και απαγόρευσε την ελληνική γλώσσα να διδάσκεται, τα δε σχολικά εγχειρίδια στρέφονται με πρωτοφανές μίσος κατά του χριστιανισμού και της Ελλάδος, ενώ η εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων τερματίζεται στο Δημοτικό!

Πέντε φορές μέχρι σήμερα έχει καταδικασθεί η Αλβανία από την επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., την Διεθνή Αμνηστία και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Οι μαρτυρίες των ηρωικών φυγάδων, που με κίνδυνο της ζωής τους περνούσαν τα ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα, φθίνοντος του 20ού αιώνα, αιώνα των διαστημικών κατακτήσεων και της υψίστης τεχνολογίας, για να πατήσουν σε ελεύθερο έδαφος και να καταγγείλουν στην Μητρόπολη του πολιτισμού, την Μητέρα Ελλάδα, τις θηριωδίες της γείτονος χώρας. Η ομαδική φυγή τόσο των βορειοηπειρωτών αδελφών μας, όσο και των Αλβανών κατά την χιονισμένη νύκτα των Χριστουγέννων του 1990, η οποία φυγή συνεχίζεται μέχρι σήμερα, μαρτυρούν πόσο παραδεισένια ήταν η ζωή τους επί τόσα χρόνια, και πόσο ανθηρό το βιοτικό τους επίπεδο!

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιας

ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

Συγκέντρωση στο Δελβινάκι.

Η θέση των Ελληνικών Κυβερνήσεων

Καμία Ελληνική Κυβέρνηση δεν αποδέχθηκε την μεγάλη αυτή αδικία των «Μεγάλων» εις βάρος της Ελλάδος και της Β. Ηπείρου από το 1942 και μετά. Αντιθέτως πάγια θέση όλων των Κυβερνήσεων ήταν η διεκδίκηση του αλύτρωτου αυτού τμήματος της Ελλάδος.

Το 1946 η Ελλάς προσέφυγε στο Συμβούλιο των υπουργών εξωτερικών των τεσσάρων Μεγάλων Δυνάμεων, δηλαδή της Αμερικής, της Ρωσίας, της Αγγλίας και της Γαλλίας, καθώς και στην Διάσκεψη των 21 εθνών και ζήτησε από αυτές σαν καρπό της νίκης του '40, την προσάρτηση της Β. Ηπείρου με την Ελλάδα, παρά δε την ευνοϊκή θέση που έλαβαν, ατυχώς δεν προχώρησαν στη δίκαιη λύση του θέματος.

Και τούτο εξ αιτίας της σφοδρής αντίδρασης του Σοβιετικού συνασπισμού και μάλιστα του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας Μολότωφ, ο οποίος πέτυχε τελικά να παραπεμφθεί το όλον ζήτημα για συζήτηση, στο Συμβούλιο των τεσσάρων υπουργών των εξωτερικών.

Ενώπιον αυτών παραμένει ακόμη το μείζον αυτό εθνικό θέμα εκκρεμές μέχρι σήμερα. Είχαν δε υποσχεθεί πως μετά το Αυστριακό και Γερμανικό ζήτημα, θα συζητηθεί και το Βορειοηπειρωτικό.

Το Αυστριακό όμως λύθηκε το 1955, το δε Γερμανικό το 1990, αφού η ενοποίηση των δύο Γερμανιών είναι πια πραγματικότητα, τώρα είναι πλέον καιρός να λυθεί αυτό το

μέγα εθνικό θέμα, που είναι παράλληλο με το Κυπριακό.

Στην Ελληνική Βουλή το Βορειοηπειρωτικό τέθηκε και πάλι το 1960. Τότε και κατά την συνεδρίαση της 12.6.-1960, ο Γεώργιος Παπανδρέου μεταξύ άλλων είπε και τα εξής: «Εκείνο πάντως, το οποίο οφείλουν οι Ελληνικές Κυβερνήσεις να γνωρίζουν, είναι ότι το Βορειοηπειρωτικό θέμα υφίσταται. Και εκείνο το οποίο απαγορεύεται εις τον αιώνα, είναι η απάρνηση του ιερού αιτήματος. Η διεκδίκησή μας για την Βόρειο Ήπειρο είναι ιερή και απαράγραπτη». Με την άποψη δε αυτή τάχθηκε και όλη η Εθνική Αντιπροσωπεία.

Σχετικά δε με την άρση του εμπολέμου που επιχειρήθηκε προ ετών, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι δεν ίσχυσαν οι αρχές σύμφωνα με τα θέσμια του Διεθνούς δικαίου, αλλά μόνο εφήμερες σκοπιμότητες, αφού ούτε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δημοσιεύθηκε ούτε και καμία συμφωνία ειρήνης υπογράφηκε μεταξύ των δύο λαών.

Θα ήταν όμως μεγάλη παράλειψη να μην τονισθεί ότι και αυτού του ιερού και δίκαιου αγώνα ηγείται και πάλι η Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία με προεξάρχοντα και κορυφαίο εκπρόσωπό της, τον ακάματο αγωνιστή του μεγάλου αυτού εθνικού ζητήματος, που είναι ο βορειοηπειρωτικός αγώνας, τον διαπρεπή και σεμνό ιεράρχη της μαρτυρικής ακριτικής Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίσης κ. Σεβαστιανό, ο οποίος από την πρώτη στιγμή της ενθρονίσεώς του στην ιερά αυτή Μητρόπολη, άρχισε να αγωνιά και να αγωνίζεται για την λήξη των δεινών του τόσο φοβερά χειμαζόμενου βορειοηπειρωτικού λαού.

Ο σεπτός αυτός ιεράρχης που από το 1967 εξελέγη και τοποθετήθηκε στον προαναφερόμενο ακριτικό επισκοπικό θρόνο, ακολουθώντας την παράδοση προγενέστερων αγίων μορφών της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, έχει θέσει σαν σκοπό του να ανατείλει και σ' αυτό το

κομμάτι της μαρτυρικής εσχατίας της πατρίδος μας, η ευφρόσυνη ημέρα, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα θα καταξιώσουν και τους βορειοηπειρώτες αδελφούς μας σαν Χριστιανούς και σαν Έλληνες, στις συνειδήσεις όλων των ελεύθερα σκεπτομένων ανθρώπων. Πράγμα που εύχεται να συμβεί κάθε ελληνική ψυχή σ' όποιο σημείο της υφελίου κι αν ευρίσκεται.

Ο ακάματος λοιπόν αυτός ιεράρχης περιφερόμενος ανά την Ελλάδα μαζί με την Συντονιστική Φοιτητική Ένωση βορειοηπειρωτικού αγώνα -Σ.Φ.Ε.Β.Α.- και βορειοηπειρώτες φυγάδες, οι οποίοι διηγούνται τις συγκλονιστικές αποκαλύψεις στις διάφορες συγκεντρώσεις, έδωσαν νέα ώθηση και ενθουσιασμό στον δίκαιο αυτόν εθνικό αγώνα.

Ο ίδιος παρέστη στο Ευρωκοινοβούλιο, στο Στρασβούργο, με φυγάδες από τον ιδεώδη παράδεισο του Χότζα, ενώπιον της επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Αμερικανικού Κογκρέσσου, όπου οι συντριπτικές καταθέσεις μαρτύρων, οι οποίες έγιναν έπειτα από αίτηση της πανομογενειακής επιτροπής Εθνικού Αγώνα και της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας Αμερικής και Καναδά, συνεκλόνησαν τους πάντες.

Ακόμη ηγείται συλλαλητηρίων και παρομοίων άλλων εκδηλώσεων τόσο στην Αθήνα, όσο και στις άλλες πόλεις της Ελλάδος, με πρωτοβουλία των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών μας, των χριστιανικών οργανώσεων και άλλων θρησκευτικών Συλλόγων, όπου οι συγκλονιστικές αποκαλύψεις των φυγάδων αφύπνισαν τις εθνικές συνειδήσεις από τον συνεχή λήθαργο, στον οποίο ασυναίσθητα έχει περιπέσει ο νεοέλληνας σήμερα, παρασυρόμενος από το στίγμα της αντιανθρωπιστικής και καταναλωτικής εποχής μας, στην οποία ζούμε.

Ο αγώνας λοιπόν υπέρ των εγκλείστων αδελφών μας συνεχίζεται μέχρις ότου όλοι οι Βορειοηπειρώτες απο-

κτήσουν το πολυπόθητο αγαθό της ελευθερίας. Το όλον δε θέμα παραμένει ανοικτό ακόμη ενώπιον της διεθνούς συνειδήσεως και προ πάντων παραμένει ανοικτό και ζει στην καρδιά κάθε αγνού Έλληνα Χριστιανού. Αφού το παράγγελμα του Αποστόλου των Εθνών στην Α΄ προς Κορινθίους επιστολή του είναι: «είτε πάσχει έν μέλος, συμπάσχει πάντα τά μέλη».

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η Αλβανοφωνία στην Ελλάδα

Το γλωσσικό μωσαϊκό στις περιοχές των βορειοδυτικών συνόρων μας πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις με τις βαθμιαίες μετακινήσεις των Αλβανών από το εσωτερικό της χώρας τους προς τις ακτές της Αδριατικής.

Σε ένα δε χρονικό διάστημα δύο-τριών αιώνων η γλωσσική επιρροή τους σε μικρούς και μεγάλους οικισμούς της Βόρειας Μακεδονίας και προ πάντων της Βορείου Ηπείρου γίνεται αρκετά αισθητή.

Πρώτοι έρχονται σε επαφή με τους Αλβανούς οι διάσπαρτοι Έλληνες που κατοικούν πέρα του Γενούσου ποταμού περίπου τον 11ο αιώνα μ.Χ. όπως αναφέρονται στις ιστορικές πηγές.

Αργότερα και μόλις οι σχέσεις τους διαταράσσονται ή οι ενοχλήσεις εκ μέρους των Αλβανών καθιστούν δύσκολη την παραμονή των Ελλήνων, σημειώνονται τα πρώτα προβλήματα προσφυγιάς.

Οι δίγλωσσοι και συνηθέστερα πολύγλωσσοι Έλληνες εγκαταλείπουν προαιώνιες εστίες και αναζητούν περισσότερη ασφάλεια και γαλήνη κάτω του Γενούσου ποταμού, όπου όμως μεταφέρουν και το νέο γλωσσικό «μικρόβιο».

Την ταχεία εξάπλωση της αλβανοφωνίας μεταξύ των Βορειοηπειρωτών ελληνογλώσσων ή και διγλώσσων, ο καθηγητής Μιχαήλ Δένδιας αποδίδει σε ποικίλους παράγοντες, αλλά θεωρεί αυτήν και σαν συνέπεια «του γενικού νόμου της επικράτησης των απλουστερών γλωσσών επί των πολυπλοκωτέρων».

Κατά τον ίδιο νόμο επέρχεται η εξαλβάνιση πληθυσμών, μεταξύ των οποίων εγκαθίστανται στη Νότια Ελλάδα αλβανόφωνοι Βορειοηπειρώτες.

Για το θέμα αυτό ο ηπειρωτικός καταγωγής Ακαδημαϊκός Δημ. Καμπούρογλου γράφει: «Οι αλβανόφωνοι, είναι ελληνικοί ηπειρωτικοί πληθυσμοί, που εξαναγκάστηκαν λόγω βιοτικών αναγκών, αλλά και για τον φόβο της ύπαρξής τους, πολλές δε φορές και με βία και απειλή να δεχθούν την αλβανική σαν γλώσσα τους, και παρέμειναν ως επί το πλείστον δίγλωσσοι, οι οποίοι αθρόα κατά τον 1ο αιώνα της τουρκοκρατίας και ιδίως μετά την καταστροφή του Σκεντέρμπεη, προσέφυγαν στο έδαφος της Απτικής, βρήκαν φιλοξενία και έγιναν καλλιεργητές των Τούρκων Σπαχήδων αρχικά, αλλά και κολλήγοι των μοναστηρίων και ορισμένων ιδιωτών γαιοκτημόνων.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι σε ορισμένα σημεία εγκαταστάθηκαν με την βία και αλλού πάλι, αφού κατέλαβαν αδέσποτες και ανεπιθύμητες εκτάσεις των οποίων έγιναν κάτοχοι...».

Τα συμπεράσματα του Καμπούρογλου επιβεβαιώνει και ο Χρ. Πέτρου - Μεσογειτής κατά τον οποίον η γλωσσική εξαλβάνιση δεν συντελείται μόνο στην Βόρειο Ήπειρο, που είναι η κοιτίδα των Αρβανιτών, αλλά και στην διασπορά τους, όπως στην Απτική, Βοιωτία, στα νησιά του Αργοσαρωνικού και αλλού.

Ο καθηγητής της Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Σφυρόερας επισημαίνει την απουσία εθνικής ιδιαιτερότητας στον όρο «Αρβανίτες».

Ο Κεραμόπουλος γράφει για την κάθοδό τους: «Ήδη κατά τον 14ο αι. μ.Χ. 10 χιλιάδες «Αλβανοί», ορθόδοξοι χριστιανοί με ελληνικές λέξεις του βορρά στη γλώσσα τους, από τον φόβο των Τούρκων ή εξαιτίας της τυραννίας των γειτόνων ή φτώχειας, μιμούμενοι άλλους που είχαν φύγει πριν, ήλθαν στην Θεσσαλία, Μακεδονία,

Βοιωτία και έπειτα στην Αττική, κατέφυγαν δε το 1392 και στην Πελοπόννησο στους ομοφύλους και ομοθρήσκους Έλληνες και έγιναν δεκτοί από τον Θεόδωρο τον Παλαιολόγο».

Έλληνες ακριβώς αποκαλεί όλους τους Αρβανίτες «στρατιώτες» πεζούς και έφιππους, μισθοφόρους της Βενετίας, είτε στρατολογούνται στο Ναύπλιο είτε στο Δυρράχιο ο Γάλλος Philippe de Comynes.

Οι Κ. Βάμβας και Π. Καρολίδης ονομάζουν τους Βορειοηπειρώτες της Κάτω Ιταλίας και Σικελίας «Ελληνοαλβανούς», δηλαδή αλβανόφωνους ή ακριβέστερα δίγλωσσους Έλληνες, όπως επιμένουν να αισθάνονται ακόμη και στις ημέρες μας, σύμφωνα με πρόσφατη διαπίστωση του Κώστα Γεωργουσόπουλου που αναφέρεται στους 25.000 κατοίκους της «περιοχής των Αλμπανέζων» του Παλέρμου, Έλληνες από το Μοριά, που περνώντας στο Μεσαίωνα από την Αρβανιτιά έφτασαν στο Παλέρμο δίγλωσσοι.

Οι Δημητριάδης Γρ. Κωσταντάς και Δ. Φιλιππίδης το 1791 στο βιβλίο τους «Γεωγραφία Νεωτερική» είχαν περιλάβει σαν πέμπτο τμήμα της ευρωπαϊκής Ελλάδας και την Αρβανιτιά, τον χώρο της Βορείου Ηπείρου - Νοτίου Αλβανίας και ακολούθως τους Αρβανίτες στον Ελληνισμό.

Το τελευταίο επαληθεύεται και από τα σχόλια του Legrand για τους Κακοσουλιώτες, όπου επί πλέον ομολογείται η ελληνικότητα από τους ίδιους τους Σουλιώτες, με προεξάρχοντα τον Τζαβέλλα, που αποστομώνει τον Αλή Πασά.

Ακόμη και ο Ρήγας Βελεστινλής, άριστος γνώστης της εθνολογικής σύνθεσης της χερσονήσου του Αίμου, διακρίνει τους Αρβανίτες από τους Αλβανούς, ταυτίζοντας τους πρώτους με τους Έλληνες.

Τρανότερη όμως επιβεβαίωση της ελληνικότητας των δίγλωσσων κατοίκων της Βορείου Ηπείρου, αποτελεί αυτό

καθεαυτό το γεγονός της άρνησής τους να ενδώσουν στα δελεάσματα και τις πιέσεις των Τούρκων, όταν και μια απλή δήλωση απάρνησης του ελληνισμού συνοδευόταν από προνόμια και παροχές, οι δε βλαχόφωνοι και αλβανόφωνοι αρνούντο ακόμη και με κίνδυνο της ζωής τους.

Τον εθνισμό τους οι Βορειοηπειρώτες διαδηλώνουν πρωτοστατώντας στον αντιτουρκικό αγώνα του Γεωργίου Καστριώτη - Σκεντέρμπεη, τον οποίο ο Πάπας Πίος ο Β' τοποθετεί στην Μακεδονία, στην οποία οφείλει και το πατρωνύμιό του Ισκεντέρ (= Αλέξανδρος). Ο δε θάνατος του Σκεντέρμπεη το 1468 δεν σημαίνει το τέλος, αλλά την αρχή των απελευθερωτικών αγώνων των Βορειοηπειρωτών και γενικά των απανταχού Ελλήνων από την Οθωμανική τυραννία.

Εθνικό Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η εσχατιά της Ελλάδος
Κύπρος
η Μαρτυρική Μεγαλόνησος

«Η Κύπρος κατ' αρετήν ουδεμιάς
των νήσων λείπεται»

Στράβων

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ελληνικότητα της μαρτυρικής Μεγαλονήσου

Η Κύπρος είναι γνωστή από την εποχή του Ομήρου, ο οποίος αναφέρει ότι ο βασιλιάς της Κινύρας δώρησε στον Αγαμέμνονα θώρακα, που τον φορούσε στις μάχες με τους Τρώες.

Είναι δε σε όλους γνωστό ότι οι πρώτες αποικίες που ιδρύθηκαν στην Κύπρο ήταν καθαρά ελληνικές και ότι οι πρώτοι άποικοι ήταν Έλληνες από την Αρκαδία.

Τούτο αποδεκνύεται από την μεγίστη ομοιότητα της αρχαίας κυπριακής διαλέκτου με την αρκαδική διάλεκτο. Ακόμη τον εποικισμό της Κύπρου από τους Αρκάδες, δηλαδή τους Αχαιούς, το πιστοποιεί και η ανάγνωση των κυπριακών επιγραφών και η συγκριτική μελέτη, που έγινε με βάση αυτή την ανάγνωση για την διάλεκτο των αρχαίων Κυπρίων.

Εκτός όμως από την Πάφο, που ιδρύθηκε από τον Αγαμέμνονα, ο Τεύκρος ο Τελαμώνιος ίδρυσε την άλλη ιστορική πόλη της Κύπρου, την Σαλαμίνα. Επίσης Αργείοι έκτισαν το Κούριο, την Λάπαθο, την Αίπεια και άλλες πόλεις.

Από επιγραφές επίσης της νήσου γνωρίζουμε ότι οι Ασσύριοι το 715 π.Χ. υπέταξαν μαζί με την Τύρο και την Κύπρο. Η νήσος εξακολουθούσε να πληρώνει φόρο υποτέλειας στους Ασσυρίους μέχρι το τέλος του Ζ' π.Χ. αιώνα, οπότε καταλύθηκε το κράτος τους από τους Μήδους.

Το 560 π.Χ. η Κύπρος περιέρχεται στους Αιγύπτιους, οι οποίοι κατέλυσαν την ανεξαρτησία της. Αργότερα η νήσος περιέρχεται, εναλλάξ από την εξουσία των Ελλήνων στους Πέρσες μέχρι το 385 π.Χ. οπότε υπογράφηκε ειρήνη μεταξύ Κυπρίων και Περσών.

Από την περσική εξουσία απάλλαξε την Κύπρο ο Μέγας Αλέξανδρος μετά την μάχη της Ισσού το 333 π.Χ. τιμώντας την για την βοήθεια που του είχε προσφέρει σε άνδρες και πλοία στον αγώνα του κατά των Περσών.

Μετά τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου η Κύπρος περιέρχεται στην εξουσία των Πτολεμαίων, κάτω από την οποία μένει με ολιγόχρονη διακοπή μέχρι το 58 π.Χ. οπότε υποτάσσεται από τον Κάτωνα στη Ρωμαϊκή κυριαρχία μέχρι το 333 μ.Χ.

Τότε ο Μέγας Κωνσταντίνος, αφού έγινε κύριος του Ρωμαϊκού Κράτους, υπήγαγε την Κύπρο στην διοίκηση του Βυζαντινού κράτους και η νήσος διαιρέθηκε σε 14 επαρχίες.

Ο χριστιανισμός που επικράτησε στη νήσο δίνει νέες ηθικές δυνάμεις στους Κυπρίους, που μετά την αποτελμάτωση τριών αιώνων αρχίζουν να αναλαμβάνουν και να κινούνται σε μια πραγματική αναβίωση.

Και κατά τους Βυζαντινούς όμως χρόνους δεν σταματούν για την Κύπρο οι περιπέτειες και οι καταστροφές. Αρχίζει και πάλι μια ατέλειωτη σειρά αραβικών επιδρομών, που ανακόπτουν την ήρεμη ζωή των νησιωτών. Οι επιδρομές άρχισαν το 632 μ.Χ. μέχρι και το 964 μ.Χ. οπότε ο Νικηφόρος Φωκάς την απέσπασε τελείως από τα χέρια των επιδρομέων.

Το 1191 την Κύπρο καταλαμβάνει ο στόλος του βασιλιά της Αγγλίας Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου, ο οποίος την πούλησε στους Ιππότες, αυτοί δε με την σειρά τους την παραχώρησαν στους Λουζινιάν της Αντιόχειας και από το 1489 η Κύπρος έγινε ουσιαστικά αποικία των Δόγηδων της Βενετίας.

Το 1571 η Κύπρος υποτάσσεται στην Οθωμανική αυτοκρατορία μέχρι το 1878, οπότε με την συνθήκη του Βερολίνου, που υπογράφηκε μεταξύ Αγγλίας και Τουρκίας, παραχωρείται στην Αγγλία, υπό την προστασία της οποίας παραμένει ακόμη μέχρι και σήμερα.

Για τους Κύπριους η κατάληψη της Κύπρου από τους Άγγλους υπήρξε απρόοπτη. Ο Άγγλος αρμοστής έφθασε στη νήσο μετά την στρατιωτική κατάληψη. Με τα πρώτα δε μέτρα που πήρε η πρώτη κυβέρνηση του νέου κυρίαρχου, ο λαός της Κύπρου, που τόσο είχε δοκιμασθεί από τους συνεχείς ζυγούς δουλείας, διέκρινε αμέσως την φενάκη του συνταγματικού ομοιώματος που τους παραχωρήθηκε. Πολύ γρήγορα δε σχηματίσθηκε στο λαό η γνώμη, ότι το νέο καθεστώς ήταν δεσποτικότερο και αυταρχικότερο ακόμη και από αυτό το διαβόητο τουρκικό.

Ο πόλεμος του 1912-13 βρήκε την Κύπρο και τους Κυπρίους πανέτοιμους ψυχικά και σπεύδοντες να καταταγούν εθελοντές για να λάβουν μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα της Μακεδονίας, της Ηπείρου και των νησιών.

Στην μεγάλη εκείνη πανελλαδική εξόρμηση για την εθνική ολοκλήρωση, η Κύπρος βρέθηκε στην πρώτη γραμμή και τα απελευθερωθέντα ελληνικά εδάφη ποτίσθηκαν και με κυπριακό αίμα.

Οι νίκες των Ελλήνων και η απελευθέρωση τόσων υποδούλων αδελφών γέμισαν τις ψυχές των Κυπρίων από φλογερό ενθουσιασμό κι άσβεστες ελπίδες για την ταχύτερη ανατολή της ελευθερίας και στην Κύπρο.

Η κήρυξη όμως του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1914 βλέπουμε ότι επηρεάζει ουσιαστικά πλέον την θέση της Κύπρου, γιατί η Αγγλία στον πόλεμο αυτό βρέθηκε αντιμέτωπη με την Τουρκία και όπως ήταν επόμενο, κάθε προηγούμενη συμμαχία και συνθήκη ακυρωνόταν.

Έτσι ακυρώθηκε και η συνθήκη του 1878 και με βασιλικό διάταγμα του 1914 η Κύπρος προσηρτάτο στην

Βρεταννική επικράτεια. Το 1923 η νέα συνθήκη της Αγγλίας με την Τουρκία, που υπογράφηκε στη Λωζάννη, αναγώριζε οριστικά την προσάρτηση της Κύπρου στην Αγγλία, η οποία το 1925 την ανακήρυξε αποικία του Στέμματος.

Καθ' όλη την διάρκεια της Αγγλικής κατοχής ο κυπριακός λαός δεν έπαυσε ούτε στιγμή να προβάλλει το ενωτικό αίτημα της Κύπρου με την Μητέρα Ελλάδα. Αλλά πάντα το ζήτημα έφθανε σε αδιέξοδο. Από την κατάσταση αυτή του αδιεξόδου απάλλαξε την νήσο η κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Με την νίκη των συμμαχικών δυνάμεων, στην οποία συνετέλεσε κατά πολύ και η Ελλάδα, διευκολύνθηκε η εκ νέου προβολή του αιτήματος της Ένωσης.

Όταν το 1944 πήγε στην Κύπρο ειδικός απεσταλμένος του Υπουργείου Αποικιών για να συζητήσει με τους κατοίκους ορισμένες διοικητικές τροποποιήσεις, μόνο μια αξίωση του υποβλήθηκε από τους Κυπρίους: η ένωσή τους με την Ελλάδα. Γι' αυτό και έφυγε άπρακτος.

Λίγο αργότερα, το 1946, το ενωτικό αίτημα προβλήθηκε με επισημότερο τρόπο, όταν αναχώρησε για την Αθήνα και το Λονδίνο πρεσβεία με επικεφαλής τον τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού θρόνου της Κύπρου Λεόντιο. Αλλά παρά τις επίσημες υποσχέσεις που είχαν δοθεί κατά την διάρκεια του πολέμου στην Ελλάδα, πως μετά την λήξη των πολεμικών επιχειρήσεων θα εξεταζόταν το Κυπριακό, η απάντηση από τους Άγγλους αποικιοκράτες ήταν και πάλι αρνητική.

Τότε ο εθνάρχης Αρχιεπίσκοπος Λεόντιος σε διάγγελμά του προς τον χειμαζόμενο κυπριακό λαό, διακήρυττε ότι ο αδικημένος αυτός λαός θα αρχίσει πρόθυμος τον ιερό και νόμιμο αγώνα του για την ένωση της νήσου με την μητέρα πατρίδα μέχρι της πραγμάτωσής της, κλείνοντας τα αυτιά του σε οποιαδήποτε κυβερνητική εξαγγελία.

Εν τω μεταξύ ο αγώνας για την ένωση έγινε ακόμη εντονότερος μετά την ανασυγκρότηση της Εκκλησίας της Κύπρου με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Β'. Το Συμβούλιο που ανασυγκροτήθηκε υπό την εθναρχούσα εκκλησία, τήρησε μιά άτεγκτη στάση σε κάθε απόπειρα χαλάρωσης των αγωνιστικών προσπαθειών.

Μία από αυτές ήταν η διοργάνωση πάνδημου συλλαλητηρίου στις 5 Οκτωβρίου 1948 στη Λευκωσία με δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές. Το αποκορύφωμα δε αυτών των εκδηλώσεων ήταν η διενέργεια δημοψηφίσματος το 1950 με πρωτοβουλία της εκκλησίας και την υποστήριξη όλων των κομμάτων για να αρθεί κάθε προσποιητή αμφιβολία αναφορικά με το γνήσιο φρόνημα των κατοίκων της νήσου και την θέλησή τους να ενωθούν με την μητέρα Ελλάδα.

Η κυβέρνηση της Κύπρου χρησιμοποίησε κάθε μέσον και τέχνασμα για να ματαιώσει αυτό το δημοψήφισμα κηρύττοντας από πριν αυτό ως αβάσιμο και απειλώντας τους πως θα τους τιμωρούσε αν θα λάβαιναν μέρος στο δημοψήφισμα.

Αλλά παρά τα σκληρά αυτά μέτρα το αποτέλεσμα υπήρξε πανηγυρικό για τον αγώνα της Κύπρου, αφού το 95% του Κυπριακού λαού τάχθηκε υπέρ της ένωσης της νήσου με την μητέρα Ελλάδα. Οι ξένοι ανταποκριτές, που έμειναν κατάπληκτοι, το χαρακτήρισαν όχι δημοψήφισμα, αλλά απογραφή λόγω της συρροής όλου του πληθυσμού.

Πάνω από τα έγγραφα που υπέγραψαν οι κάτοικοι ήταν γραμμένη η φράση: «Αξιούμεν ένωσιν μετά της Ελλάδος». Τριάντα τόμους αποτέλεσαν τα φύλλα χαρτιού που υπογράφηκαν από τους Κυπρίους, προεξάρχοντας του Αρχιεπισκόπου.

Τους τόμους αυτούς κυπριακή αντιπροσωπεία τους έφερε στην Ελλάδα και παράλληλα κάλεσε την Κυ-

βέρνηση της Κύπρου να παραδώσει την Κύπρο μετά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, στην μόνη φυσική δικαιούχο, που ήταν η Ελλάδα.

Σύμφωνα δε με τις αρχές της αυτοδιάθεσης των λαών, τη χάρτα του Ατλαντικού, την διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και τις υποσχέσεις των ίδιων των Άγγλων, τους κάλεσε να εγκαταλείψουν το νησί, παρέχοντας έτσι την ελευθερία σ' ένα ιστορικό λαό που την στερήθηκε 800 χρόνια περίπου, εξ αιτίας της βίας των ισχυρών, και που μπόρεσε να διατηρήσει ακμαίο τον εθνισμό του και το ελληνικό του φρόνημα αναλλοίωτο.

Το 1950 πέθανε ο Μακάριος ο Β΄ και ομόφωνα νέος αρχιεπίσκοπος εκλέχτηκε ο Μακάριος Γ΄, έως τότε επίσκοπος Κιπίου. Από την αρχή επέδειξε τις ηγετικές του ικανότητες, καθώς και την αγωνιστικότητά του, συντονίζοντας όλες τις προσπάθειες για την επιτυχία του εθνικού σκοπού. Σε όλο το νησί από τότε κυριάρχησε σαν κύρια πολιτική προσωπικότητα, που έγινε στην συνέχεια και παγκόσμια γνωστός, ως ο κατ' εξοχήν ηγέτης και εθνάρχης του κυπριακού λαού στον αγώνα του για την ελευθερία.

Το 1951 για πρώτη φορά ανακινήθηκε στην έκτη σύνοδο του ΟΗΕ στο Παρίσι από την ελληνική αντιπροσωπεία το Κυπριακό, παρόλο που η Αγγλία αντιδρούσε έντονα.

Την ίδια εκείνη εποχή στη Μέση Ανατολή έγιναν πολλές μεταβολές και ανακατατάξεις. Ο αραβικός εθνικισμός βρισκόταν σε έξαρση και το αντιαποικιακό κίνημα συγκλόνιζε τις παλιές αποικιακές αυτοκρατορικές δυνάμεις. Το βρετανικό μεσανατολικό αρχηγείο μεταφέρεται από την Αίγυπτο στην Κύπρο κι ενισχύεται με την κρίση του Σουέζ.

Το πολιτικό αυτό κλίμα δημιούργησε στον κυπριακό λαό την εντύπωση ότι με ένα δυναμικότερο αγώνα θα

μπορούσαν να ανατρέψουν την βρεταννική αποικιακή εξουσία. Οι αγγλικές αρχές για να εμποδίσουν την εντατικοποίηση του αγώνα, εισήγαγαν το 1954 την αντιστασιαστική νομοθεσία, που απαγόρευε την αναφορά στην ένωση σε ομιλίες και γραπτά κείμενα.

Οι Άγγλοι δεν έκρυβαν πλέον τις προθέσεις τους για την Κύπρο. Την ίδια εποχή που συζητούσαν το θέμα για την απομάκρυνση του αρχηγείου από την Αίγυπτο, ο υφυπουργός εξωτερικών για αποικιακά θέματα Χένρυ Χόπκινσον, σε μακρά συζήτηση στη βουλή των κοινοτήτων στις 28.7.1954 είπε τα εξής για την Κύπρο: «Πάντοτε γινόταν αντιληπτό και συμφωνήθηκε ότι υπάρχουν ορισμένα εδάφη στην Κοινοπολιτεία τα οποία, λόγω των ιδιαζουσών συνθηκών τους, ποτέ δεν μπορούν να αναμένουν να καταστούν πλήρως ανεξάρτητα!»

Το ίδιο καλοκαίρι ο Άγγλος υπουργός Εξωτερικών Άντονι Ήντεν σε ταξίδι του στην Ελλάδα, επανέλαβε τα ίδια λόγια στον τότε Έλληνα Πρωθυπουργό Αλέξανδρο Παπάγο.

Ύστερα από αυτή την απόλυτα αρνητική στάση της Αγγλίας, η Ελλάδα κατέφυγε στα Ηνωμένα Έθνη το 1954, ζητώντας την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Στην προσφυγή αυτή αντέδρασε έντονα η Αγγλία με τον ισχυρισμό ότι η Ελλάδα αναμειγνυόταν στα εσωτερικά της θέματα! Την αντίδρασή του επίσης εξέφρασε και ο Τούρκος αντιπρόσωπος, ο οποίος υποστήριξε την άποψη, πως ούτε η Κύπρος ήταν ελληνική ούτε οι Κύπριοι Έλληνες! Στον διεθνή οργανισμό τότε έπαιρναν μέρος μόνο εξήντα κράτη. Η γενική συνέλευση δέχτηκε πρόταση της Νέας Ζηλανδίας, που είχε και την υποστήριξη των ΗΠΑ, να μην πάρουν απόφαση πάνω στο Κυπριακό.

Η συζήτηση πάνω στο Κυπριακό, όπως είπε ο Νεοζηλανδός αντιπρόσωπος, ήταν ικανή να βλάψει τις καλές σχέσεις ανάμεσα σε πολλά κράτη-μέλη του ΟΗΕ.

Η απόφαση αυτή προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση και αγανάκτηση στους Κυπρίους, γιατί είχαν την εντύπωση ότι με την προσφυγή θα εξασφάλιζαν την πορεία προς την αυτοδιάθεση, που θα σήμαινε το τέλος της κυριαρχίας. Ακολούθησαν διαδηλώσεις στην Αθήνα και στην Κύπρο με συγκρούσεις και πυροβολισμούς. Στη Λεμεσό πυροβολήθηκαν τρεις μαθητές και ο πρώτος νεκρός καταγραφόταν στη νέα φάση του κυπριακού αγώνα.

Ο Λώρενς Ντάρρελ, διευθυντής τότε στην Κύπρο του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών, έκανε την εξής εκτίμηση των πολιτικών εξελίξεων: «Η μακριά αλυσίδα των βρετανικών υποχωρήσεων, με τελευταία την αποχώρηση από το Σουέζ, πρέπει να σταματήσει. Δεν πρέπει να επιτραπεί το πέρασμα της Κύπρου στα χέρια μιας ασταθούς ελληνικής κυβέρνησης. Αυτό μπορεί να υπονομεύσει το ανατολικό οχυρό του ΝΑΤΟ. Εξάλλου η Τουρκία παίζει ζωτικό ρόλο στο ΝΑΤΟ».

Η δήλωση αυτή ήταν σημαντική, αφού περιείχε όλα τα στοιχεία της πολιτικής, που θα ακολουθούσαν οι Άγγλοι στο Κυπριακό.

Τότε πια οι Κύπριοι κατάλαβαν ότι ούτε η αγγλική κυβέρνηση ούτε ο ΟΗΕ θα έφερναν καμιά αλλαγή στο αποικιακό καθεστώς της Κύπρου. Γι' αυτό ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος αποφάσισε να προχωρήσει σε δυναμικότερο αγώνα. Συνεννοήθηκε με τον Κύπριο ταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα -τον θρυλικό Διγενή- που ζούσε στην Αθήνα, και οργάνωσαν την ΕΟΚΑ, δηλαδή την Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών. Αφού μοίρα είναι του ελληνισμού, όταν η διπλωματική προσπάθεια σταματά, να αρχίζει ο ένοπλος αγώνας.

Αιώνες ολόκληρους άλλωστε η Κύπρος αγωνιούσε και πρόσμενε την λευτεριά της και είχε αποθέσει την ελπίδα της σε μια ειρηνική απολύτρωση, αλλά δυστυχώς γι' αυτήν, αφού η ιστορία στάθηκε τόσο αντίμαχη της.

Άλλωστε όλοι το γνωρίζουμε πως καμιά εξουσία δεν παραδίνεται χωρίς αγώνα και καμιά δύναμη δεν αχρηστεύεται από δική της θέληση. Έτσι οι Κύπριοι αρματώθηκαν με ό,τι βρήκαν μπροστά τους και ξεκίνησαν.

Γι' άλλη μια φορά ο ελληνισμός επρόβαλε σαν γιγάντιος Άτλας μέσα από τα βάθη των αιώνων το ίδιο νέος κι αλύγιστος για να διαλαλήσει σ'όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης τους φωτεινούς πόθους και τα αιώνια ιδανικά της φυλής μας. Αυτήν όμως την ιστορική στιγμή κάνει την παρουσία του από τον Ακρίτα της Ανατολικής λεκάνης της ελληνικής Μεσογείου, από το μαρτυρικό και πολύπαθο νησί της Κύπρου, την εσχατιά της Ελλάδος.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κομοτηνής

Ο ένοπλος αγώνας

Στην ιστορία των εθνών είναι στιγμές που οι άνθρωποι υπερβαίνουν τους μικρούς εαυτούς τους και ταυτίζονται με την εθνική ιδέα, η οποία κατευθύνει τους βηματισμούς της ψυχής τους και δίνει το στίγμα της συμπεριφοράς τους.

Την εθνική αυτή υπέρβαση κατόρθωσε ο κυπριακός ελληνισμός στα πολύβρα, τραγικά και επικά χρόνια της Κυπριακής εξέγερσης κατά των Άγγλων αποικιοκρατών στα έτη 1955-59.

Κατά την επική αυτή τετραετία οι εθνομάρτυρες του Κυπριακού αγώνα ενσάρκωσαν ό,τι υψηλό και ωραίο έχει να καταγράψει η εθνική ιστορία και παράδοση.

Οι ιερές λέξεις Χριστός και Ελλάς κατευθύνουν επαναστατικά, συναισθηματικά και ιδεολογικά την αγωνιζόμενη νεότητα της νήσου, η οποία ζωντάνεψε και πάλι τους μύθους της πανάρχαιας ελληνικής λεβεντιάς.

Οι Ιεράρχες της Κυπριακής Εκκλησίας ετόνισαν επανειλημμένα πως: «η νεολαία της Κύπρου, και ιδιαίτερα η θρησκευούσα, υπήρξε ο κυριότερος συντελεστής της νίκης. Οι στρατιώτες της εκκλησίας έγιναν συγχρόνως και ένορκοι στρατιώτες της πατρίδος».

Οι βασικοί στρατολόγοι ήταν ιερείς και οι πρώτοι, αλλά και οι περισσότεροι, που στελέχωσαν την επαναστατική οργάνωση, ήταν έφηβοι νέοι, μαθητές των Κατηχητικών Σχολείων με τους Κατηχητάς τους, οι οποίοι είχαν γαλουχηθεί με τα νάματα των αληθειών του Ευαγγελίου.

Η προπαρασκευή του αγώνα άρχισε και η φωνή της σκλαβωμένης Κύπρου υψώνεται με πόνο και λαχτάρα προς τον δυνάστη με τους στίχους του Δημήτρη Λιπέρτη:

Δώστε μας πκιόν (πια) στην Μάνναν μας
τζ' αν ένι (είναι) τζιαί γραμμένον
να τρώμεν το ψωμίν ξερόν
ας εν τζιαί κριθαρένιον!

Ενώ δε στο πολιτικό πεδίο την ηγεσία αναλαμβάνει ο εθνάρχης Μακάριος ο Γ', στο στρατιωτικό παίρνει τα ηνία ο στρατηγός Γεώργιος Γρίβας, που θα μείνει στην ιστορία με το ψευδώνυμο «Διγενής».

Με τον ερχομό του λοιπόν στην Κύπρο ο στρατηγός Διγενής ιδρύει και οργανώνει μαζί με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, την ξακουστή ΕΟΚΑ -εθνική οργάνωση Κυπρίων αγωνιστών- που αποτελείται από ανταρτικές ομάδες, οι οποίες έχουν σαν αποστολή να διενεργούν επιθέσεις, ενέδρες και δολιοφθορές στα στρατεύματα κατοχής.

Έτσι την 1η Απριλίου του 1955 η Κύπρος ξυπνά από τις εκκωφαντικές εκρήξεις και έκτοτε η ημερομηνία αυτή θα χαραχθεί στις ψυχές των πανελλήνων σαν μια μεγάλη εθνική επέτειος, αφού όντως αποτελεί την κορυφαία στιγμή του Κυπριακού Ελληνισμού.

Αυτή την ιστορική ημέρα αρχίζει ο μεγάλος ξεσηκωμός, ενώ συγχρόνως κυκλοφορεί και η πρώτη επαναστατική προκήρυξη της ΕΟΚΑ με την υπογραφή του αρχηγού της Διγενή, η οποία άρχιζε ως εξής: «Με την βοήθεια του Θεού, με πίστη στον τίμιο αγώνα μας, με την συμπαράσταση ολόκληρου του ελληνισμού και με την βοήθεια των Κυπρίων, ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΝΑΞΙΝ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ, με σύνθημα εκείνο, το οποίον μας κατέλιπαν οι πρόγονοί μας ως ιεράν παρακαταθήκην «ή ταν ή επί τας .....».

Ο αγώνας διαρκεί τέσσερα χρόνια και είναι άνισος και σκληρός. Οι Άγγλοι προσπαθούν με κάθε τρόπο να δαμάσουν το φρόνημα και την αγωνιστικότητα του τραγικού αυτού λαού.

Εξορίζουν στις Σεύχέλλες τον Εθνάρχη Μακάριο, τον Μάρτιο του 1956, μαζί με τον μητροπολίτη Κυρηναίας Κυπριανό, τον παπα-Σταύρο Παπαγαθαγγέλου, κύριο εμπνευστή των αγωνιστών, και τον Πολύκαρπο Ιωαννίδη, γραμματέα της μητροπόλεως Κυρηναίας. Κλείνουν εν συνεχεία σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, τα γνωστά «κρατητήρια», και υποβάλλουν σε φρικτά βασανιστήρια, όσους συλλαμβάνουν, με την υποψία ότι είναι μέλη της Ε.Ο.Κ.Α. με αποκορύφωμα την καταδίκη σε θάνατο δι' απαγχονισμού εννέα παλληκαριών, χωρίς να υπάρχει σε βάρος τους σοβαρή κατηγορία.

Τίποτα όμως απ' αυτά δεν μπορεί να κάμψει την αγωνιστική διάθεση και την ορμή των Κυπρίων αγωνιστών, οι οποίοι άρχισαν τον ιερό και δίκαιο αγώνα τους, γνωρίζοντας σαν Έλληνες πως η φυλή μας δεν υπήρξε ποτέ δωρολήπτης, αλλά δοροκτήτης της ελευθερίας!

Σ' εκείνη την μεγάλη εθνική θύελλα, με το απίθανο ψυχικό μεγαλείο και την ακατάβλητη μαχητικότητά τους, οι νέοι της μαρτυρικής Μεγαλονήσου, αντιστάθηκαν στην στυγνή τυραννία δύο κατακτητών, ενός Ασιάτη και ενός «πολιτισμένου» Ευρωπαίου και ξαναζωντάνεψαν τους μύθους και τους ηρώων αγώνες μιας φυλής, που μπόρεσε να αντέξει στον χρόνο και να επιβιώσει, όταν άλλοι λαοί, επίσης αρχαίοι, βρίσκονται προ πολλού ήδη στο κοιμητήριο της ιστορίας.

Ο απελευθερωτικός αγώνας του Κυπριακού λαού παρουσιάζει δύο θεμελιώδη και βασικά χαρακτηριστικά με τα οποία ξεχωρίζει από παρόμοιους αγώνες άλλων λαών.

Το πρώτο γνώρισμά του είναι ότι στον αγώνα αυτόν έλαβαν μέρος κατ' εξοχήν νέοι. Όπως παρατηρεί ο Κύπριος θεολόγος και διακεκριμένος συγγραφέας, Νικόλαος Βασιλειάδης, ο οποίος έλαβε μέρος στον αγώνα αυτό, το έπος της Κύπρου ήταν αποκλειστικό δημιούργη-

μα της νεολαίας του νησιού, των παιδιών του Δημοτικού, του βτάξιου Γυμνασίου και της αμέσως κατόπιν ηλικίας.

Δεν είναι λίγες οι φορές αναφέρει, που οι μαθητές στα σχολεία οργανώνουν διαδηλώσεις και βρίσκονται αντιμέτωποι με τους πανίσχυρους βρετανούς στρατιώτες, έχοντας ως μόνο όπλο ... σωρούς από πέτρες!

Σε μία τέτοια διαδήλωση στην Αμμόχωστο σκοτώθηκε και ο δεκαοκτάχρονος μαθητής Πετράκης Γιάλουρος, ενώ προχωρούσε μπροστά κρατώντας την ελληνική σημαία.

Ένα δεύτερο ουσιώδες γνώρισμα των αγωνιστών και του λαού, πιο υψηλό και ανώτερο ήταν η πίστη στο Θεό. Όλος ο δυναμισμός, η τόλμη και η αυτοθυσία των ηρώων του '55 οφείλεται στο γεγονός, ότι η ψυχή τους ήταν πυρακτωμένη από αυτή την πίστη που επιτελεί θαύματα.

Σε μια μαθητική διαδήλωση ένας γενναίος της Βρετανίας άρπαξε μία μαθήτριά από τα μαλλιά και την κτυπούσε με τον υποκόπανο του όπλου, όταν τέλειωσε τον ηρωικό του άθλο, την άκουσε να του λέει:

- Είσαι δειλός. Αν είσαι άνδρας, πέταξε το όπλο, βγάλε το κράνος, άφησε την ασπίδα και έλα να παλέψουμε με τα χέρια!

Σε μια άλλη μαθητική διαδήλωση στη Λευκωσία, που έκαναν διαμαρτυρία οι μαθητές για την απόφαση του Κυβερνήτου να απαγχονισθούν οι Μιχ. Καραολής και Ανδρ. Δημητρίου, επί κεφαλής ήταν ένας λεβέντης έφηβος σημαιοφόρος. Καθώς προχωρούσαν έφθασε στρατός. Τότε ένας αξιωματικός άρπαξε από τον γιακά τον σημαιοφόρο, και απειλώντας τον με το πιστόλι στο κρόταφο, τον διέταξε να κατεβάσει την σημαία.

Το αγόρι αντί απαντήσεως σήκωσε με το δεξί χέρι την σημαία ψηλότερα, ενώ με το αριστερό άνοιξε το πουκάμισό του, ξεσκεπάζε το στήθος στο μέρος της καρδιάς και τούλεγε στ' αγγλικά:

- Να, πυροβόλησε εδώ, στην καρδιά!

Ξαφνιάστηκε ο Άγγλος, έμεινε για λίγο και τον κοίταξε. Ύστερα έκανε μεταβολή κι απομακρύνθηκε.

Ο τόπος όμως όπου ανάμικτα συναισθήματα ιερής αγανάκτησης, αλλά και εθνικής υπερηφάνειας, πλημμυρίζουν την καρδιά του κάθε Έλληνα, είναι η οδός Ονασαγόρου, το φημισμένο «μίλι του θανάτου», όπως εύστοχα ονομάστηκε, γιατί εκεί έλαβαν χώρα πολλά από τα σύγχρονα «πολιτισμένα» βασανιστήρια.

Σε μια περίοδο που ο 20ός αιώνας μεσουρανούσε, ο πολιτισμός μας έδωσε εξετάσεις και πήρε μηδέν, όπως είχε πάρει στο Άουσβιτς¹ και στο Νταχάου!²

Εκεί όμως όπου νιώθει κανείς ρίγη, πόνο κι ερωτηματικά είναι όταν περάσει τις κεντρικές φυλακές της Λευκωσίας και οδηγηθεί σ' ένα άλλο «κόσμου προσκυνητάρι», στα κελλιά των μελλοθανάτων, που βρίσκονται σ' αυτή την κατάψυχη και σκοτεινή ερημιά της Κυπριακής Βαστίλλης.

Εδώ η αγχόνη έχει εξαγιασθεί και ο τόπος είναι πια ιερός, γιατί εκεί αναπαύονται οι νεομάρτυρες της κυπριακής εποποιίας. Δεκατρείς φτωχικοί σταυροί, δεκατρία απέρριπτα μνήματα, που ο λαός τα ονόμασε «φυλακισμένα μνήματα», γιατί είναι μέσα στις σκοτεινές φυλακές, που μοιάζουν με βαριά απόρθητα κτίρια.

Εδώ καίει ακοίμητα το κανδήλι με την κεντρική επιγραφή: «τ' αντρειωμένου ο θάνατος, θάνατος δε λογεται»,

---

1. Άουσβιτς: Πόλη της Πολωνίας, εκεί κατά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο είχαν οι Γερμανοί ένα από τα φοβερότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, όπου θανατώθηκαν πάνω από 4 εκατομμύρια άνθρωποι, οι περισσότεροι Εβραίοι.

2. Νταχάου: Πόλη της Δυτικής Γερμανίας στην Βαυαρία, κοντά στο Μόναχο. Εκεί υπήρχε ένα άλλο φοβερό χιτλερικό στρατόπεδο συγκεντρώσεως.

για να θυμίζει στους μεταγενέστερους την αέναη και διαχρονική παρουσία των ηρώων κάθε εποχής.

Είναι οι τάφοι των εννέα απαγχονισθέντων ηρώων του 55' και άλλων τεσσάρων που έπεσαν στο πεδίο της μάχης.

Οι απαγχονισμένοι είναι ο Ανδρ. Δημητρίου, ο Μ. Καραολής, ο Ανδρ. Ζάκος, ο Χαρίλ. Μιχαήλ, ο Ιάκωβος Πατάτσος, ο Μιχαήλ Κουτσόφτας, ο Στέλιος Μαυρομάτης, ο Ανδρέας Παναγίδης και ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης.

Των άλλων τεσσάρων τα ονόματα είναι: Στυλ. Λένας, Κυρ. Μάτσης, Μαρ. Δράκος και Γρηγόρης Αυξεντίου.

Οι Άγγλοι κατακτητές με τους απαγχονισμούς αγωνίζονταν να κάμψουν το ηθικό του λαού και να ενσπείρουν τον τρόμο στις ψυχές των αγνών αγωνιστών. Εκείνο όμως που κατόρθωσαν οι αποικιοκράτες, είναι να στήσουν σύμβολα αιώνια, που να θυμίζουν στους πανέλληνες την οδό του χρέους και του εθνικού καθήκοντος.

Έτσι στις 10 Μαΐου 1956 ανεβαίνουν επί της αγχόνης οι Καραολής και Δημητρίου για να δοξάσουν εσαεί τον Θεό και την Πατρίδα.

Ο Καραολής είναι ο πρώτος που καταδικάζεται στην εσχάτη των ποινών χωρίς αποδείξεις και μαζί με τον Δημητρίου εκτελείται συγκλονίζοντας τον ελληνισμό και τον κόσμο ολόκληρο.

Καταδικάσθηκε σε θάνατο με την κατηγορία, ότι σκότωσε έναν ελληνοκύπριο αστυνομικό, ο οποίος συνεργαζόταν προδοτικά με ξένους κατακτητές, αν και ήταν γνωστό ότι άλλος αγωνιστής έκανε την εκτέλεση και ανήκε στην ομάδα του Καραολή.

Με την απάντηση είμαι αθώος οδηγήθηκε στην αγχόνη ο νεαρός ήρωας, χωρίς να συγκινήσει καθόλου τον τότε κυβερνήτη της Κύπρου στρατάρχη Χάρτινγκ, ο οποίος αρνήθηκε να δώσει χάρη στον Καραολή με την ψυχρή απάντηση: «ο νόμος πρέπει να ακολουθήσει την πορεία του».

Δύο δε τηλεγραφικές εκκλήσεις του εθναρχεύοντος τότε Μητροπολίτου Κιτίου Ανθίμου προς τον Αρχιεπίσκοπο της Καντερβουρίας Φίσερ έμειναν αναπάντητες.

Στη συνέχεια οδηγείται στον βρόγχο της αγχόνης και πεθαίνει άδοντας για την ελευθερία της αγωνιζόμενης πατρίδας του.

Ο Δημητρίου καταδικάσθηκε σε θάνατο με την κατηγορία ότι πυροβόλησε και τραυμάτισε τον Βρετανό Σίπνεϋ Μόνταγκιου Τέηλορ τον Νοέμβριο του 1955. Σαν μελλοθάνατος ο Δημητρίου έζησε σε μια σκληρή κι απάνθρωπη απομόνωση, όπως διαφαίνεται από τις επιστολές του.

Μαζί όμως με τον Καραολή οδηγήθηκαν οι δυο τους στην αγχόνη άδοντας το «έχε γεια γλυκιά πατρίδα», καθαγιάζοντας με το άλυκο αίμα τους την Βίβλο της Εθνικής Ζωής και δείχνοντας σαν φωτεινοί οδοδείκτες την Ιθάκη της εθνικής αξιοπρέπειας στους σημερινούς Κυπρίους αδελφούς μας, που ακόμη και σήμερα υποφέρουν στο ακρωτηριασμένο και μαρτυρικό νησί τους.

Άλλος γενναίος αγωνιστής είναι ο σταυραετός του Πενταδακτύλου, Κυριάκος Μάτσης, «αγνός ιδεολόγος, εμπορούμενος από ηθικές και χριστιανικές αρχές» κατά τον Διγενή, ορισμένος τομεάρχης της Κερήνειας.

Όταν κάποτε ο Άγγλος κυβερνήτης Χάρτινγκ του πρότεινε μισό εκατομμύριο κυπριακές λίρες για να προδώσει τον Διγενή, απάντησε: «εξοχώτατε, ου περί χρημάτων τόν αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής». Το όνειρό του ήταν, όπως έλεγε συχνά στους φίλους του, να πέσει για την Ελλάδα κι έπεσε!

Οι Άγγλοι, μετά από προδοσία, ανακαλύπτουν τον Νοέμβριο του 1958 το κρησφύγετό του στο χωριό Δίκωμο.

- Ε, Μάτση, παραδώσου! του φωνάζουν.

- Όχι! ακούστηκε η φωνή του ήρωα. Αν βγω, θα βγω πυροβολώντας, ελάτε, αν τολμάτε, να με βγάλετε!

Τότε αυτοί ακολουθώντας την γνωστή και «πολιτισμένη» λύση, ρίχνουν στο κρησφύγετο δύο χειροβομβίδες, οδηγώντας τον έτσι στην αθανασία.

Τον Σεπτέμβριο του 1958 τέσσερα γενναία παλληκάρια, ο Φώτης Πίπτας, ο Ηλίας Παπακυριακού, ο Ανδρέας Κάρυος και ο Χρήστος Σαμάρας, κλεισμένοι μέσα στο χωριό Λιοπέτρι, αμύνονται με υπεράνθρωπη μαχητικότητα ανασταίνοντας το χάνι της Γραβιάς.

Μετά από μια πολύωρη μάχη, παλεύοντας μέσα σε μια κόλαση πυρός που άναψαν οι Άγγλοι με τα πολυβόλα, τις βόμβες και την βενζίνη που τους έρριξαν, οι τέσσερις νέοι πέφτουν ηρωικά μαχόμενοι αφήνοντας κατάπληκτους και αυτούς ακόμη τους Άγγλους ανταποκρηές.

Την παραμονή της εκτέλεσης τριών άλλων μελλοθανάτων των: Πατάτσου, Ζάκου και Μιχαήλ, ο ιερέας των φυλακών π. Αντώνιος Ερωτοκρίτου, τους εξομολόγησε και τους κοινώνησε τα άχραντα μυστήρια. Μετά αφού τους εμπύχωσε, τους άσπασθηκε για τελευταία φορά και έφυγε.

Λίγο πριν από την εκτέλεση, που θα γινόταν, όπως πάντα τα μεσάνυχτα, οι άλλοι κατάδικοι από τα κελλιά τους έδιναν θάρρος στους μελλοθάνατους με ζητωκραυγές και τραγούδια.

Η ώρα έφθασε. Οι πόρτες ανοίγουν. Νεκρική σιγή απλώνεται παντού. Οι τρεις νέοι οδηγούνται στην αγχόνη. Ξαφνικά ακούγεται η κρυστάλλινη φωνή του Πατάτσου να ψάλλει:

- «Έκστηθι φρίπτων ουρανέ και σαλευθήτωσαν τά θεμέλια της γής...».

Μετά απ' αυτό συνεχίζει:

- «Ότε κατήλθες προς τον θάνατον, η ζωή αθάνατος...».

Φθάνουν στην αγχόνη. Τους περνούν τη θηλειά στο λαιμό. Η φωνή του ήρωα ακούγεται ξανά:

- «Τη Υπερμάχω Στρατηγώ...».

Πριν όμως τελειώσει, η φωνή πνίγεται... όλα είχαν τελειώσει. Οι φυλακές σείονται και πάλι από τον Εθνικό Ύμνο, που έψελναν οι άλλοι κατάδικοι από τα κελιά τους και ο κόσμος που τους έδινε κουράγιο.

Εκείνο όμως το γεγονός που συνεκλόνησε τους πανέλληνες και έδωσε με το μαρτύριό του μια νέα διάσταση στον αγώνα, είναι η θυσία του σταυραετού του Μαχαιρά, Γρηγόρη Αυξεντίου, εφέδρου αξιωματικού και γενναίου υπαρχηγού της θρυλικής ΕΟΚΑ, το 1957 μέσα στο κρησφύγετό του, κοντά στην Μονή του Μαχαιρά.

Από εκεί σαν άλλος Λεωνίδας φώναζε στους 5.000 Άγγλους, που ήλθαν να τον συλλάβουν το «Μολών λαβέ», αφού διέταξε τους συντρόφους του να παραδοθούν, δίνοντας δε μόνος τους επί 8 ώρες σκληρή μάχη εναντίον της Τρίτης Ταξιαρχίας Πεζικού, κήκε σαν λαμπάδα με την βενζίνη που του έρριξαν οι πολιορκητές.

Οι Άγγλοι ήξεραν, πως είχαν να κάνουν με ένα παλληκάρι έξυπνο, ικανό, λεοντόθυμο κι ακατάβλητο, το οποίο συνεχώς κρυβόταν κι ήταν αδύνατο να τον εντοπίσουν.

Πλησίαζε όμως το Πάσχα του 1956. Την Μεγάλη Πέμπτη ήλθε εγχειρισμένος και παρέμεινε στην Ιερά Μονή της Στρατηλάτισσας του Μαχαιρά. Έμενε στο δωμάτιο του ηγουμενείου, άφησε γενειάδα, φορούσε ράσα, μοναχικό σκούφο και γυαλιά. Εκεί μεταμφιεσμένος σε μοναχό, που έφερε το όνομα Χρύσανθος, γιατί έμοιαζε καταπληκτικά με τον μοναχό αυτό, που είχε φύγει τότε από την Μονή για την Ελλάδα.

Την Τετάρτη του Πάσχα ζώνουν το μοναστήρι 2.000 στρατιώτες. Αναζητούν τον Αυξεντίου. Πού να τρέξει όμως, αφού ήταν εγχειρισμένος. Θα τον έσωζε μόνο η έξυπνάδα και η ψυχραιμία του.

Δέκα αξιωματικοί και εκατό περίπου στρατιώτες μπήκαν στην Μονή άρχισαν εξονυχιστικές έρευνες. Τότε ο ηγούμενος Ειρηναίος, ακολουθώντας την πατροπαράδοτη

φιλοξενία των κυπριακών μοναστηριών, κάλεσε στο ηγουμενείο τους αξιωματικούς και την συνοδεία τους.

- Ελάτε, τους είπε, να πάρετε ένα γλυκό. Μπήκαν και κάθισαν.

- Πάτερ Χρύσανθε, είπε ο ηγούμενος, πρόσφερε στους ξένους γλυκό και κουμανδάρια - το περίφημο κυπριακό κρασί.

Ο π. Χρύσανθος με προθυμία έφερε τον δίσκο με τα γλυκά και το κρασί. Εκείνη την στιγμή κάλεσαν τον ηγούμενο στο τηλέφωνο κι έτσι έμεινε ο π. Χρύσανθος -ο καταζητούμενος Αυξεντίου- μ' αυτούς που έψαχναν να τον βρουν!

Ενώ οι αξιωματικοί έτρωγαν το γλυκό, ο Χρύσανθος έφτιαχνε τάχα τα μουστάκια του, καλύπτοντας έτσι τα αραιά δόντια του, σημάδι του προσώπου του πολύ χαρακτηριστικό.

Τότε ο Άγγλος διοικητής γυρίζει και τον ερωτά:

- Μπορείς εσύ να μας βοηθήσεις να βρούμε τον Αυξεντίου;

- Εγώ;, Εγώ, λέω τι γυρεύει εδώ ο Αυξεντίου, σε τούτη την περιοχή;

Δεν μπορεί να είναι εδώ. Θα τον έβλεπα...

Τον πήρε από καλό μάτι ο διοικητής.

- Τότε να σου δώσω τον αριθμό του τηλεφώνου μου, αν τύχει και μάθεις τίποτε ή περάσει από εδώ ο Αυξεντίου, μου κάνεις ένα τηλεφώνημα. Και πρόσφερε στον π. Χρύσανθο την κάρτα με τον τηλεφωνικό αριθμό του στρατηγείου τους.

Όταν γύρισε ο ηγούμενος, οι αξιωματικοί ευχαρίστησαν για την υποδοχή και την φιλοξενία κι έφυγαν με την ικανοποίηση, ότι δεν βρήκαν μεν τον Αυξεντίου, βρήκαν όμως στο μοναστήρι ένα «φίλο» πρόθυμο να τους φανεί χρήσιμος!

Τον Φεβρουάριο του 1957 ο Αυξεντίου πήρε την απόφαση να φτιάξει ένα κρησφύγετο λίγο πιο πέρα, χαμηλά από το μοναστήρι του Μαχαιρά. Δούλευε με τους συντρόφους

του από τις έντεκα το βράδυ ως τις τέσσερις το πρωί, ώσπου το στερέωσαν γερά και το σκέπασαν έξυπνα. Προς το τέλος Φεβρουαρίου είχε την αίσθηση ότι φθάνουν οι μεγάλες στιγμές.

Δύο μέρες πριν από το ολοκαύτωμα είπε στον ηγούμενο:

- Απόψε θα σ' αφήσουμε. Όπου νάναι έρχονται τα βαρειά όπλα. Κι ο Μαχαιράς θα γίνει Κούγκι.

Και πρόσθεσε:

- Να μας κοινωνήσεις. Είμαστε σε κίνδυνο. Αλλά είμαστε λερωμένοι.

Θαρθούμε αύριο να καθαρισθούμε και να κοινωνήσουμε.

Την αυγή της 1ης Μαρτίου 1957, τα όργανα της Αποικιοκρατίας κτυπούσαν την πόρτα του μοναστηριού, όρμησαν μέσα και απειλώντας φώναζαν:

- Πού κρύβετε τους τρομοκράτες; Πού κρύβεται ο Αυξεντίου; Δείξτε μας αμέσως!

Έμειναν τρεις ημέρες. Οι στρατιώτες ήταν έτοιμοι να φύγουν άπρακτοι, οπότε παρουσιάσθηκε ο προδότης, αυτό που φοβόταν ο Αυξεντίου, όπως έγραφε σε ένα γράμμα σε κάποιον συναγωνιστή του: «Το μόνο που έχω να σου τονίσω είναι να φυλάγεσθε από την προδοσία. Τώρα την φοβήθηκα». Προδότης ήταν ο αγωγιάτης του μοναστηριού. Στην αρχή έδωσε πληροφορίες, αλλά δεν μπόρεσε να ανακαλύψει το κρησφύγετο ο στρατός. Γι' αυτό ανέλαβε να τους οδηγήσει ο ίδιος ως εκεί...

Το κρησφύγετο ήταν μια τεχνητή υπόγεια σπηλιά. Η είσοδός της φρασσόταν από ένα πυκνό θάμνο με πολύ φυσικότητα.

- Παραδοθείτε, φώναξε ο Άγγλος αξιωματικός

Τότε ο Αυξεντίου διατάζει τους τέσσερις συντρόφους του να φύγουν, να σωθούν.

- Παραδοθείτε, φώναξε ξανά ο αξιωματικός!

Κι αμέσως βγήκαν οι τέσσερις.

Οι Άγγλοι ήταν βέβαιοι, ότι μέσα είναι κρυμμένος ο Αυξεντίου.

Γύρω από το κρησφύγετο, στην πλαγιά της κοιλάδας, είχε παραταχθεί η Τρίτη Ταξιαρχία Πεζικού των Άγγλων της Κύπρου με τον πιο σύγχρονο οπλισμό. Στον ουρανό δύο ελικόπτερα υπερίπτανται, το ένα ήταν το παρατηρητήριο και το άλλο με εφόδια. Και κάτω από την γη, μια λιονταρίσια ελληνική ψυχή με ελάχιστο οπλισμό.

Οι Άγγλοι ανυπόμονοι κι ανήσυχoi φώναζαν:

- Αυξεντίου, έβγα έξω. Διαφορετικά θα ρίξουμε τις βόμβες και θα σε ανατινάξουμε στον αέρα μαζί με το κρησφύγετό σου.

- Μολών λαβέ! Αν έχετε καρδιά, πλησιάστε να ρίξετε τις βόμβες σας, απάντησε εκείνος.

Ένας δεκανέας προχώρησε προς την είσοδο του κρησφύγετου, αλλά μία ριπή από το βάθος του τον ξάπλωσε νεκρό. Τότε έρριξαν οι Άγγλοι μια χειροβομβίδα και πλήγωσαν τον Αυξεντίου στο λαιμό και στο γόνατο. Το αίμα έτρεχε άφθονο, μα η ψυχή του έμενε αλύγιστη.

Ο Αυξεντίου, αυτό το θαύμα της ελληνικής παλληκαριάς, γονατιστός, τραυματισμένος, καταματωμένος συνεχίζει να πολεμά. Έρριχνε βόμβες, έρριχνε ριπές με το όπλο, μέχρι που εξάντλησε όλα τα πυρομαχικά του, χωρίς να εξαντλήσει το θάρρος του.

- Αξίζει να πεθάνεις για την λευτεριά έλεγε στον σύντροφό του Αυγουστή, που βγήκε τελευταίος από το κρησφύγετο, λίγα μόλις λεπτά, πριν συμβεί το μοιραίο.

Αφού πέρασαν σχεδόν δέκα ώρες χωρίς να κατορθώσουν τίποτε οι Άγγλοι και βλέποντας πως έχαναν το παιχνίδι, το θλιβερό επιτελείο πήρε την απόφαση να ανατινάξει το κρησφύγετο.

Ένας υγρός χείμαρρος από τριάντα γαλόνια βενζίνης κατάβρεξε το κρησφύγετο. Κι αμέσως δονήθηκε από δυνατές εκρήξεις εμπρηστικών βομβών, ζώστηκε από μαύρους καπνούς και έγινε ένας φλεγόμενος σωρός από πέτρες, χώματα, βράχους.

Ο Αυξεντίου είχε καταβρεχθεί ως το στήθος. Καιγόταν ολόκληρος σαν λαμπάδα. Τότε ο Αυγουστής πετάχτηκε έξω με τα χέρια ψηλά, το πρόσωπο καψαλισμένο. Δοκίμασε να κρυφθεί, αλλά συνελήφθη.

Τότε ο Αυξεντίου κρατώντας την τελευταία του βόμβα σύρθηκε με κόπο στην έξοδο του κρησφύγετου, με ένα πόδι, το άλλο του το είχε κόψει η νάρκη, και με μια υπεράνθρωπη προσπάθεια πέταξε την βόμβα προς το μέρος του εχθρού.

Οι «γενναίοι» Βρετανοί έβαλαν με τα αυτόματα και πυροδοτούσαν τις νάρκες, που είχαν τοποθετήσει γύρω από το νέο Κούγκι, σε μια κατωφέρεια του Μαχαιρά.

Και ο Αυξεντίου έπεσε. Έπεσε, καθώς οι φλόγες από τα ηρωικά μέλη του ψαλίδιζαν τον αέρα. Κι όταν πια δεν έμειναν σπλάχνα, ούτε καρδιά στο στήθος, όταν τα χέρια και τα πόδια απανθρακώθηκαν και ολόκληρος έγινε μια άμορφη μάζα από καμένες σάρκες... τότε έπεσε!

Ήταν μεσημέρι, ημέρα Κυριακή στις 3 Μαρτίου 1957. Κι οι καμπάνες της Μεγαλόχαρης του Μαχαιρά κτυπούσαν πένθιμα για να αναγγείλουν στους αιθέρες πώς πεθαίνουν οι εθνομάρτυρες... Όταν βράδυαζε και ο ήλιος έγερνε προς τη δύση του, κάποιος έφθανε στο χωριό Λύση να φέρει την είδηση στους γονείς του. Κύλησαν κάποια δάκρυα και ευχαρίστησαν τον ξένο, που τους έφερε το μαντάτο, πριν το ακούσουν από το αγγλικό ραδιόφωνο.

Την επομένη ο πατέρας του Γρηγόρη έφθασε στο στρατιωτικό Νοσοκομείο της Λευκωσίας. Ύστερα από οκτάωρη αναμονή -γιατί ο στρατάρχης Χάρτινγκ αρνιόταν- διαπίστωσε την ταυτότητα του παιδιού του.

Μόνο μια μάζα σαν κάρβουνο είχε απομείνει το παλληκάρι των 29 χρόνων. Ο πατέρας του τον αναγνώρισε από ένα σημάδι που είχε στο γόνατο «εκ γενετής».

Το βράδυ της ίδιας ημέρας -ήταν Καθαρά Δευτέρα- ο ιερέας των φυλακών τελούσε ευλαβικά την νεκρώσιμη

ακολουθία κι έθαβε τον ήρωα στα «Φυλακισμένα Μνήματα» της Κυπριακής Βασίλλης, στο σιωπηλό στενό νεκροταφείο των φυλακών.

Από τότε χιλιάδες είναι οι ευλαβικοί προσκυνητές που καταφθάνουν για να προσκυνήσουν την Στρατηλάτισσα Παναγία και τον τόπο της θυσίας. Ήλθε και η μάννα του Γρηγόρη κι είπε:

«Ξύπνα Γρηγόρη,
τζ' έφτασεν η μάννα σου κοντά σου
ήρτεν να δει τους κόπους σου
τζαι τα κρησφύγετά σου...
Εγώ, γιε μου, δεν σε χάρηκα
τζαι σπίτι μου δε σε είδα,
να σε χαρεί η Πατρίδα μας
για την ελευθερία».

Ενώ ο πατέρας του σε ένα μνημόσυνο έλεγε: «Είμαι υπερήφανος, γιατί έλαχε ο κλήρος στο παιδί μου να δώσει την ζωή του για την ελευθερία...».

Ένα άλλο όμως μνημείο, του λόγου αυτή τη φορά, όπου είναι ανάγλυφα αποτυπωμένα το θάρρος, η καρτερία, ο πατριωτισμός και η πίστη των αγωνιστών προς τον Θεό και την Πατρίδα, είναι οι αθάνατες επιστολές τους, τις οποίες έγραφαν μέσα στα βαριά και μουντά κτίρια των απάνθρωπων φυλακών, κάτω πάντοτε από το σκληρό και φοβερό βλέμμα του ευρωπαϊού ουμανιστή δήμιου. Αρκούν λίγα και μόνο αποσπάσματα, τα οποία θα παραθέσουμε, για να καταδείξουν και να διατρανώσουν το αβυθομέτρητο πάθος των αγωνιστών για την Λευτεριά, η οποία είναι συνυφασμένη με την όλη ύπαρξη του Έλληνα, σ' όποιο σημείο της καθημαγμένης πατρίδας του την έχει στερηθεί, αλλά και το άσβεστο μίσος του προς οιονδήποτε δυνάστη ή επιβουλέα πολιτισμένο ή απολίτιστο.

Έγραφε λοιπόν ο Ανδρέας Παναγίδης προς την γυναί-

κα του και τα παιδιά του: «Ίσως όταν λάβετε το γράμμα μου να μην είμαι ζωντανός. Λατρευτά μου παιδιά, σας αφήνω για πάντα, στην τόσο νεαρή μου ηλικία. Στα 22 μου χρόνια πεθαίνω για χάρη μιας μεγάλης Ιδέας. Κάποτε η μάννα σας κι οι θείοι σας θα σας αναπτύξουν, γιατί εκτελέσθηκα. Σας εύχομαι, αγαπημένα μου παιδιά, να γίνετε καλοί Χριστιανοί και καλοί Έλληνες Κύπριοι. Ακολουθήστε πάντα τον δρόμο της αρετής. Έχετε γεια μια για πάντα, αγαπημένες μου υπάρξεις...».

Προς την μητέρα του ο Ιάκωβος Πατάτσος, ο άγιος του Κυπριακού αγώνα, όπως τον ονόμασαν, έγραφε: «Αν κλαίεις θα λυπούμαι. Το όνομά σου θα γραφεί στην ιστορία, γιατί δέχτηκες να θυσιασθεί το παιδί σου για την πατρίδα... προσεύχου και δόξαζε τον Θεό σ' όλη σου την ζωή. Σε φιλώ αγαπημένη μου μητέρα και θα παρακαλώ τον Θεό για σένα, προσεύχου και συ για μένα. Το αγαπητό σου παιδί Ιάκωβος».

Ο Στέλιος Μαυρομάτης έγραφε στους δικούς του λίγες μέρες πριν εκτελεσθεί. «... Τώρα που σας γράφω, ευρίσκομαι μέσα στο σκοτεινό κελλί της φυλακής, περιμένοντας με θάρρος και υπομονή τον δήμιο νάρθει να με οδηγήσει στον τόπο της εκτέλεσης. Αισθάνομαι τον εαυτό μου ισχυρό και γαλήνιο, γιατί έχω τον Χριστό μέσα μου και είμαι βέβαιος πως θα με βοηθήσει μέχρι τέλους. Δεν θέλω ούτε μοιρολόγια, ούτε θρήνους, παρά μόνο να ευχαριστείτε και να δοξάζετε τον Θεό που με αγάπησε και θέλησε να με πάρει κοντά του.

Θέλω να ξέρετε πως ο γιος και αδελφός σας πέθανε με το χαμόγελο στα χείλη, γιατί κράτησε μέχρι τέλους τον ιερό όρκο, που έδωσε να θυσιασθεί χάριν της ελευθερίας της Κύπρου...». Ας σημειωθεί δε ότι νυχθημερόν οι φρικτές φυλακές εδονούντο από πατριωτικά θούρια και εκκλησιαστικούς ύμνους.

Και σήμερα όμως οι νέοι της Κύπρου υπερβαίνοντας

τα εσκαμμένα δεν διστάζουν να περάσουν στην κατεχόμενη από τον Απίλα Βόρεια Κύπρο και να γράφουν συνθήματα για την Ελλάδα και την ελευθερία. Τολμούν και σήμερα να κατεβάσουν τις τουρκικές σημαίες, γιατί αυτές δεν έχουν θέση εκεί. Όλοι δυστυχώς γνωρίζουμε ότι το Κυπριακό είναι μία τραγωδία χωρίς κάθαρση και ένα έγκλημα χωρίς τιμωρία.

Συμπαραστεκόμαστε όλοι οι πανέλληνες στον ελληνισμό της Μεγαλονήσου, που κρατώντας στους ώμους του τον σταυρό του μαρτυρίου του, ανεβαίνει τον δρόμο του Γολγοθά, αλύγιστος και αδιάφθορος από τον χρόνο, διατηρώντας μέσα του άσβεστη την φλόγα της λευτεριάς, που την αποφράδα ημέρα του Ιουλίου του 1974 του στέρησαν βίαια οι ορδές του Απίλα, καρτερώντας υπομονετικά την ημέρα της επιστροφής στις προγονικές του εστίες, ενώ οι Τούρκοι κατέχουν την μισή σχεδόν Κύπρο και αλλοιώνουν με τον εποικισμό τους συστηματικά τον πληθυσμό της.

Βεβαίως η Μεγαλόνησος σήμερα αποτελεί ξεχωριστό κράτος, διαθέτει δική της κυβέρνηση, δικό της Κοινοβούλιο και είναι μέλος του ΟΗΕ, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Κύπρος έπαυσε να είναι ελληνική, ο αλύγιστος λαός της με την αδάμαστη θέληση και την παροιμιώδη επιμονή του, που τον διακρίνει, μένει όρθιος στα χαρακώματα και δίνει καθημερινά μάχες διπλωματικές για να παραμείνει το μαρτυρικό νησί για πάντα ελεύθερο και ελληνικό.

Όλοι εξάλλου γνωρίζουμε ότι ο μαρτυρικός αυτός τόπος άντεξε σ' όλες τις δοκιμασίες και ότι παρόλες τις διαδοχικές ξένες επικυριαρχίες στην Νήσο, ο κυπριακός λαός διατηρεί άτρωτη την ελληνικότητα του λαϊκού του πολιτισμού, της γλώσσας, της ορθοδοξίας, της ιστορίας. Είδε με πικρία και πόνο ο Έλληνας της Κύπρου να ανακόπτεται η θριαμβευτική πορεία της Νήσου προς την

Ελλάδα το 1959, με τις γνωστές «επαίσχυντες», όπως ορθά τις ονόμασαν, συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, με αποτέλεσμα η Βόρεια Κύπρος να ανακηρύσσεται το 1983 πραξικοπηματικά από τον Ντενκτάς Τουρκοκυπριακό Κράτος, η δε Νότια Κύπρος να απειλείται απροκάλυπτα, όσο όμως κι αν τον αποπροσανατολίσουν μένει πάντα Έλληνας στην ψυχή.

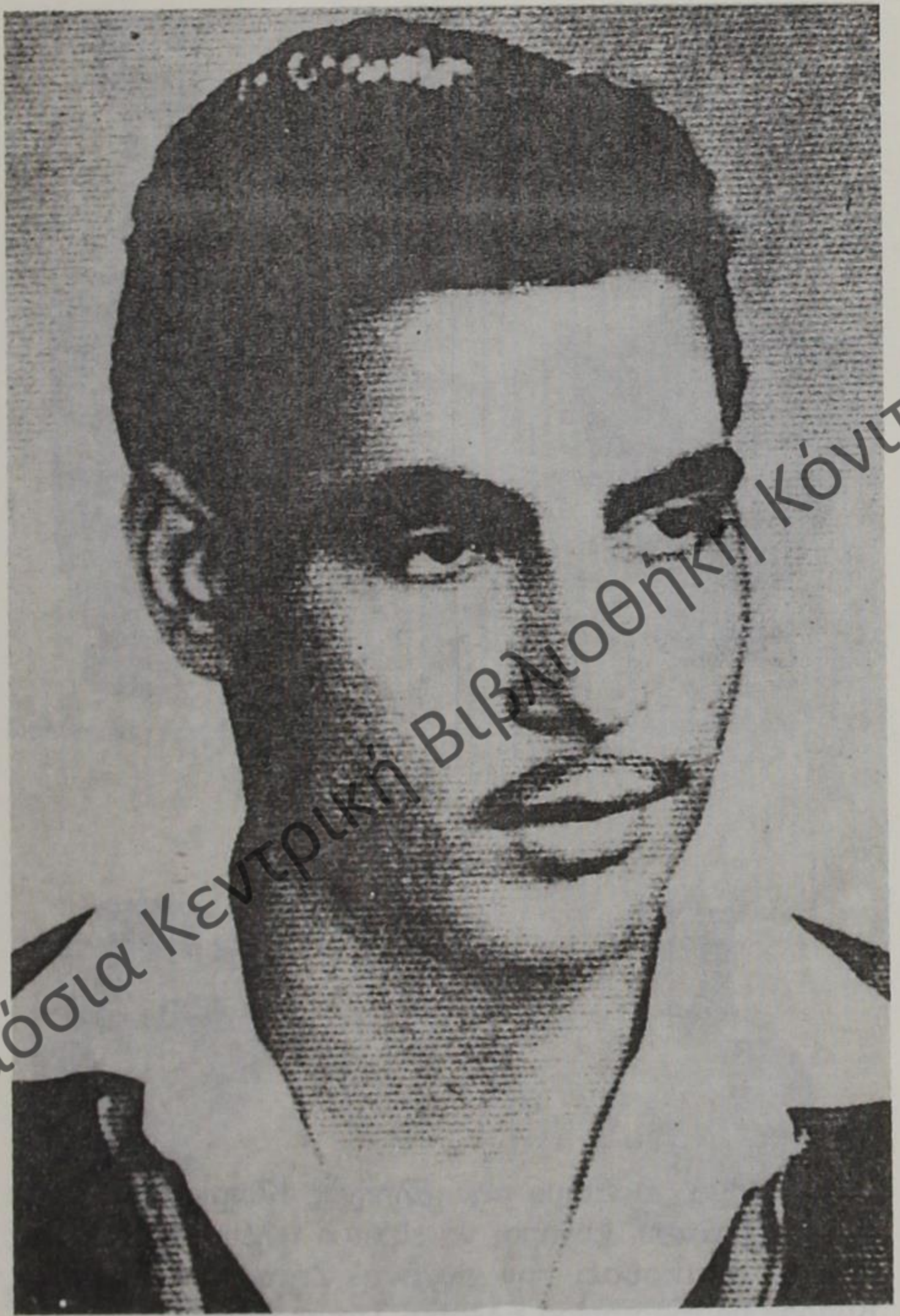
Με πόνο βλέπει την πράσινη διαχωριστική γραμμή που χωρίζει τα κατεχόμενα εδάφη από την λοιπή ελεύθερη Κύπρο, γνωρίζει ακόμη ότι απανταχού της γης τα τείχη έπεσαν και ότι οι λαοί ζητούν τα δικαιώματά τους και την αυτοδιάθεση, επαναπροσδιορίζοντας θέσεις και σύνορα και περιμένει καρτερικά την ώρα και την στιγμή, που τα συμφέροντα των «ισχυρών» της γης θα παραμεριστούν και η Κύπρος θα αποκτήσει την ανεξαρτησία της, ενώ το λακωνικό σύνθημα των Ελληνοκυπρίων αδελφών μας «Ελλάς, Ελλάς σκέπασε κι εμάς», δίνει μια άλλη διάσταση στο μεγάλο εθνικό μας θέμα, αναπτερώνοντας το ηθικό τους και την ελπίδα τους.

Μυριόστομη ευχή μας η αυτοδιάθεση της Μαρτυρικής Μεγαλονήσου.

Γρηγόρης Αυξεντίου

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

«Ό,τι έκαμα, το έκαμα σαν Έλληνας Κύπριος που ζητά τη λευτεριά του. Εύχομαι να είμαι ο τελευταίος Κύπριος που θ' αντικρύσει την αγχόνη. Ζήτω η ένωση της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα! Τίποτε άλλο!»

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

Πολύχρωμη λήκυθος

Αττική υδρία

Μυκηναϊκός αμφορέας

Γεωμετρική πρόχους

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Επίλογος

Από την συνοπτική αυτή θεώρηση εθνικών θεμάτων μείζονος σημασίας διαφαίνεται ο καθοριστικός ρόλος της ελληνικής ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία σαν Κιβωτός και Σώτειρα του Έθνους όχι μόνο συμμετέχει, αλλά πρωτοστατεί στα εκάστοτε αναφυόμενα εθνικά θέματα με πρωτεργάτες καταξιωμένα στελέχη της, τα οποία προπορεύονται χωρίς σκοπιμότητες και υστεροβουλίες, οδηγώντας το έθνος στην Νίκη.

Γι' αυτό και οι τόσες ενορχηστρωμένες επιθέσεις εναντίον της από ημετέρους και ξένους με μοναδικό στόχο να τρωθεί το κύρος της στις συνειδήσεις του χριστεπώνυμου πληρώματός της. Ας λάβει όμως ο καθένας μας το μήνυμα που αρμόζει για να εκτιμά καλύτερα, πρόσωπα και καταστάσεις.

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ISBN: 960-7298-21-7